

NACIONALISMES A L'EST

Sorpresos per la rapidesa d'uns canvis, que fa tan sols uns mesos, ningú es podia imaginar, els europeus segueixen amb interès la marxa dels esdeveniments als països de l'Est. En un breu termini aquestes nacions realitzaran eleccions amb l'objectiu d'instaurar democràcies de tipus occidental i intentar readaptar el seu sistema econòmic per apropar-lo al que impera en els països capitalistes.

Però el camí pels canvis no és planer. Tot i comptant amb el beneplàcit de la Unió Soviètica —també involucrada en el seu propi procés de transformació— greus problemes ennuvolen el futur de l'Est. Uns tenen solució a nivell nacional. Deteriorament de l'economia, malestar i pressió del poble per la marxa dels esdeveniments. Altres requereixen l'acord internacional: unificació alemanya, reivindicacions nacionalistes.

Després d'un temps d'ensopiment, Europa sembla que estigui visquent el ressorgiment de les reivindicacions nacionalistes. Els últims aconteixements del Caucas en són un botó de mostra. Davant d'aquest fenomen cal preguntar-se si l'aparició dels nacionalismes als països de l'Est, ara que sembla que ha fracassat el seu projecte polític, és casual o ha estat manejat per tercers, ha existit sempre en estat somort o ha aparegut artificialment.

Una de les pitjors amenaces que se cerneixen damunt dels països de l'Est és la conflictivitat derivada d'una hipotètica variació de fronteres degut a les reclamacions nacionalistes. Costa molt d'imaginar que les peticions d'independència o les reivindicacions territorials siguin acceptades, per la nació afectada, sense cap argument històric contrari i sense resistència.

També resulta curiós observar com nacions no afectades i amb pes a l'escena internacional prenen posicions diferents

davant idèntiques reclamacions. L'exemple més curiós és la diferent actitud presa per EEUU davant les reivindicacions nacionalistes del Bàltic i del Caucas. La justificació ve donada per l'acceptació per part dels EEUU de les fronteres soviètiques anteriors a les annexions bàltiques derivades del pacte Molotov-Ribbentrop. Però per què s'accepten en un moment determinat les fronteres d'un estat, per atzar aquestes fronteres no han estat aconseguïdes en perjudici d'altres. Si realment foren així aconseguïdes, per què s'accepten unes annexions i es neguen les altres. Si la resposta d'aquest interrogant ve de la mà del factor temps, per què s'accepten reivindicacions originades fa quasi dos mil anys i justificades únicament per llibres sagrats i, en canvi, neguem reclamacions temporalment més pròximes.

Els moviments de població forçats o voluntaris i el seu definitiu assentament en certes àrees geogràfiques d'Europa (armenis, albanesos, ucraïnians), ha donat origen a situacions no exemptes de tensió. Davant aquesta circumstància cal preguntar-se fins a quin punt està justificada una reivindicació nacionalista propiciada per un col·lectiu immigrant que s'ha fet majoritari en una terra que no era la seva inicialment. Pot el grup minoritari exigir la imposició de les seves tradicions basant-se en que aquesta és la seva terra? La vinculació entre territori i població és la única raó que justifica les reclamacions nacionalistes? Per atzar, les reivindicacions de la població, com a col·lectiu homogeni, no han de tenir el mateix pes que les peticions nacionalistes?

La resposta a aquests interrogants no és pas fàcil de trobar. Amb massa freqüència les actuacions derivades de qüestions, com les plantejades més amunt, obeeixen més a l'apassionament que no pas al raonament.

Conferència sobre:

**NOVES PERSPECTIVES
ANTROPOLÒGIQUES
DEMOGRÀFIQUES I
ECOLÒGIQUES EN LA
CONQUESTA D'AMÈRICA.**

Barcelona, 17 al 24 d'abril de 1990

Aquesta conferència desitja facilitar el contacte entre investigadors de l'antropologia històrica i de la història demogràfica i ecològica d'Amèrica Llatina. Es proposa també fer avançar els estudis llatinoamericans a Espanya. Prendran part en la conferència, entre d'altres, els professors Xavier Albó, Manuel Burga, Alfred Crosby, Noble David Cook, Manuela Carneiro da Cunha, Shelton Davis, Alberto Flores Galindo, Irene Silverblatt, Stefano Varese, Arturo Warman. La conferència té el recolzament organitzatiu del Comitè Català contra la Celebració del Quint Centenari de la Conquesta d'Amèrica, i el recolzament financer de la Fundació Wenner-Green per a la Investigació en Antropologia. La conferència desitja ampliar el nombre d'investigadors llati-

noamericans i espanyols participants i sol·licita la tramesa abans del gener de 1990 d'un curt c.v. i el text de la comunicació que es vulgui presentar. La inscripció definitiva i eventualment, la invitació amb despeses a càrrec de la conferència seran comunicats al febrer o març de 1990.

VERENA STOLKE

Dpt. Antropologia Social,
Facultat de Lletres,
Universitat Autònoma, Bellaterra,
Barcelona 08193

J. MARTINEZ ALIER

Dpto. Economía i
Història Econòmica,
Universitat Autònoma, Bellaterra,
Barcelona 08193.

**DICCIONARI DE CIÈNCIES
SOCIALS I POLITIQUES**

Aquesta és una obra imprescindible per a conèixer els eixos de l'actual debat en les ciències socials i públiques. Realitzada per estudiosos llatinoamericans —reuneix els aports de 118 col·laboradors—, ofereix una visió ampliada d'aquest debat i posa de manifest com avui dia s'observa des de les diferents perspectives disciplinàries de les que provenen aquests col·laboradors (tots d'alt nivell), aquells conceptes que constitueixen en l'actualitat els punts centrals de la discussió sobre la societat i l'Estat, tant a Amèrica Llatina com en els països centrals.

La pluralitat ideològica que campeja al llarg de l'obra, presenta a aquesta com un instrument de fàcil accés tant per a estudiants com per a experts. No obstant, això no li fa perdre la coherència necessària a tot diccionari, que es precii, ja que a més, existeix una permanent remissió aclaratòria entre aquelles veus (entrades) que pressuposen una relació conceptual.

Bajo la dictadura franquista las relaciones de España con América Central y, en general, con toda América Latina, estuvieron marcadas por una retórica vacía y grandilocuente que formaba parte del viejo nacionalismo español de las glorias imperiales. El fin del franquismo y el difícil paso a la democracia crearon una nueva situación. Pero así como nuestra transición a la democracia estuvo condicionada por la herencia casi íntegra de los aparatos del Estado franquista nuestras relaciones con la América de habla hispana también estuvieron condicionadas inicialmente por la herencia de la vieja retórica.

Ciertamente, nuestra transición a la democracia fue un éxito espectacular y ello nos otorgó un crédito político y un prestigio que permitía establecer las relaciones mutuas sobre unas nuevas bases. Por un lado y por otro surgió, incluso, la tentación de institucionalizar nuestra transición a la democracia como un modelo válido para los procesos de superación de las dictaduras militares existentes en el continente americano. Y aunque es cierto que nuestra propia experiencia podía y debía suministrar elementos válidos de comparación y de reflexión, pronto supimos entender todos que más allá de estos elementos cada transición a la democracia es un caso diferente y que ni se pueden exportar modelos nacionales ni se pueden establecer modelos de validez general.

(De la Presentación, de Jordi Solé Tura)

**LAS RELACIONES
ENTRE
ESPAÑA Y AMERICA CENTRAL
(1976-1989)**

CIDOB

CIDOB

RESPONSABLES DEL PROJECTE CESCAL DE QUILPUÉ A XILE HAN ESTAT ENTRE NOSALTRES

L'estada de Doris Tello i Paulina Araya a Catalunya del 6 de novembre al 7 de desembre ha anat molt bé en tots els sentits i s'ha desenvolupat segons la programació que el grup de solidaritat amb Xile de CIDOB havia anat preparant des del juliol, quan es va decidir invitar a aquestes dues persones.

Els objectius de la seva vinguda eren perquè portessin informació directa i real sobre la problemàtica del poble xilè i sobre el moment polític davant de les eleccions. I a la vegada en el contacte i comunicació amb nosaltres rebessin el suport i la cooperació econòmica de part nostra al seu projecte CESCAL.

Durant el seu mes d'estança entre nosaltres s'han dedicat a la informació sobre la realitat xilena, a la comunicació de la seva vida i activitat, a la interrel·lació envers el Primer Món que suposen els problemes del Tercer Món i en particular de Llatinoamèrica. També han pogut tenir contacte amb persones i famílies xilenes, integrades des de fa temps a la nostra comunitat.

Estem segurs que tots hem rebut molt de la seva visita i de les seves intervencions: tots els grups i persones, les entitats i els mitjans de comunicació com alguns diaris, ràdios, televisions locals... El seu testimoni ens estimula a l'obertura, a la solidaritat, i al treball per una valoració dels drets de tots els pobles de la Terra. A través de la Cooperació que puguem tenir amb elles, superem l'estretor de mires, el consumisme i la passivitat dels nostres ambients. Per això agraïm la seva vinguda i els sacrificis que els ha comportat.

Per al seu projecte CESCAL s'han pogut recollir durant el mes de la seva estada al voltant de les 900.000 ptes. I tenim previsions confirmades en la seva visita al Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, de rebre la subvenció sol·licitada en projecte presentat a l'abril. Però l'empenta definitiva per volar amunt el CESCAL exigeix més cooperació i més aportacions nostres.

Ara és el moment propici tant pel procés intern del mateix CESCAL en aquests anys, com per l'inici de l'etapa democràtica. Es l'hora que es puguin dotar d'una infraestructura sòlida i que algunes persones s'hi puguin dedicar més.

Sabem que l'ajuda a CESCAL renou, dona fruit. Ho sabem ja, però en aquest mes de relació ho hem pogut confirmar. L'equip de CESCAL és un equip capaç i ben preparat i el seu treball respon a la realitat dels més pobres de Xile, està ben enfocat, estén les seves relacions i pot implantar-se a altres poblacions, té futur. Cal que els ajudem en aquest moment tan oportú que viuen.

Els Principals Actes:

al local de CIDOB.
al c. Elisabets, 12
als Caputxins de Sarrià
al sopar de la fam de SIPAJ
a Sabadell, amb la Lliga dels drets
dels pobles
a Terrassa
a Vilanova i la Geltrú
a Vilafranca amb el Centre d'edu-
cació i documentació solidària
pel Desenvolupament (CESDE)
a Manresa amb l'Associació
UNESCO
a Vilassar de Mar
a Trinitat Nova de Barcelona
a Granollers

A l'entorn de la seva presència es realitzà una exposició de pintures del jove pintor xilè resident a Sabadell, Rodrigo Martínez. L'import dels quadres adquirits fou pel projecte CESCAL. L'exposició tingué lloc a Sabadell i a Granollers. També s'organitzà un concert de la Coral Primavera per la Pau, de Mataró, dirigida per Genís Mayola Serrat, amb l'obra xilena «Cantata de Santa María de Iquique». El concert tingué lloc a Granollers.

ENTREVISTA FINAL AMB DORIS I PAULINA

Transcrivim el diàleg que la vigília de marxar cap a Madrid per agafar l'avió vers Santiago de Xile, tinguérem amb elles dues.

— **Nos gustaría saber algunas impresiones de vuestros contactos entre nosotros.**

— En general hemos encontrado inquietud acerca de la problemática Latinoamericana, interés por la situación de los diversos pueblos como Argentina, el Salvador, Nicaragua, Chile... Pero se nota que la gente conoce poco y vive alejada de los pueblos del Tercer Mundo. Quizá porque los medios de comunicación presentan más frecuentemente las realidades de otros países, como ahora pasa con la Europa del Este.

En los actos ha habido mucha comunicación y los participantes estaban muy sensibilizados, pero eran grupos más bien reducidos, pertenecientes a una minoría sensibilizada por estos problemas. Nos parece que la sociedad de consumo tira mucho de la gente, le complica la vida. Tienen deseos de cooperar o de ayudar económicamente, pero en realidad no pueden ayudar, porque están inmersos en lo que les ofrece la sociedad de consumo y no tienen tiempo ni dinero para nada más.

— **¿Les parece que a los jóvenes les pasa lo mismo?**

— Bueno los jóvenes con quien hemos tratado nos han dado la impresión que quieren comprometerse a fondo, que están muy dispuestos. Pero ellos mismos se quejaban de la distancia e indiferencia que experimentan en el ambiente general de la juventud, hablaban de una apatía total. Nos parece que acá se vive una gran contradicción entre educación y avance tecnológico. Se progresa en la técnica, pero no se nota este avance en la educación de la per-

sona y en las motivaciones sociales. No hay proporción. ¿Cómo podemos pretender que se asuman los problemas del Tercer Mundo, si ya no se asumen las realidades propias de aquí?

— **¿Creen que han encontrado la forma de hacer entender los graves problemas de pobreza que se dan en Chile?**

— Lo hemos intentado a base de datos concretos. Está claro que no se puede vivir con lo que se gana. Un 40% de los sueldos no llegan a cubrir la partida de alimentación de una familia. Y el 20% de los parados reciben un subsidio aún más reducido. La vivienda y el vestido vienen a costar como aquí y en cambio el sueldo es mucho más pequeño. La mitad de sueldos llegan a unas 30.000 pts. y se necesitan unas 100.000 para vivir. No hay relación entre el sueldo y lo que se necesita para vivir. Aumenta la producción, aumenta la macroeconomía, pero la mano de obra continúa barata. Para disimular el hambre, ha aumentado mucho el alcoholismo. El vino es de las cosas más baratas. Mientras un pan vale 15 pesos, una botella de vino vale 10.

— **¿Creen importante que nosotros cooperemos con ustedes en el proyecto CESCAL?**

— Sí, por supuesto. El contacto mutuo estimula y enriquece a todos, a nosotros y a ustedes. Pero además, sin un grupo de refuerzo y cooperación, nosotros no tenemos fuerza suficiente para avanzar en el proyecto. Cuesta mucho aventurarse, ampliar el influjo de nuestra acción, tenemos miedo y las dificultades económicas nos lo impiden. Necesitamos un grupo de apoyo como el de ustedes.

— **Podrían concretar más el sentido de esta Cooperación?**

— Pues que en CESCAL vivimos un momento muy importante y decisivo. Podríamos aislarnos en lo propio, construir nuestro pequeño mundo ficticio y decir ¡qué bien nos lo pasamos en CESCAL! Esto no es bueno, se trata de vi-

vir y trabajar en CESCAL sin aislarnos de la base social de los más pobres, en medio de nuestra problemática social de las poblaciones, con la voluntad de transformarla. Hemos de construir un aporte cultural y de política global (dejando aparte los aspectos políticos partidistas). Para crecer así necesitamos apoyo.

— **¿Qué perspectivas ven para después de las elecciones del 14 de diciembre?**

— Esperamos el triunfo de la Concertación Democrática. Según este programa se creará un FONDO SOLIDARIO para ayudar a pequeñas empresas y talleres laborales. Tendremos cabida si abrimos los talleres laborales que ya están en nuestro proyecto. Por ahí va nuestro quehacer en la democracia, la lucha contra el paro actual y poder dar a la vez que formación técnica una formación humana y laboral en aspectos culturales y democráticos.

— **¿Cuáles son las tareas que les esperan de inmediato?**

— Seguir el trabajo con los niños y los adolescentes.
Empezar los talleres de formación laboral.

Procurar extender nuestra acción a otras poblaciones vecinas.

Establecer intercambios con otras organizaciones parecidas.

Abrirnos a todo el espectro de las realidades poblacionales de Quilpué.

— **¿Ustedes aceptarían algún cooperante de aquí en su labor?**

— Claro que sí. No sería muy útil que vinieran a ayudarnos algunas personas por algunos meses, e incluso por más tiempo. Personas que sean maestras o que sean expertas en música, arte, deporte, monitores de tiempo libre.

Lo tendremos en cuenta. Gracias por todo y hasta siempre. Les deseamos un feliz retorno y un gran futuro para CESCAL y para CHILE.

Josep Hortet

Departament de Cooperació de CIDOB

QUILPUÉ —a 25 Kms. de Valparaíso i 7 de Viña del Mar— amb pocs anys ha passat de ser un poble petit a una ciutat de 150.000 habitants.

Ara CESCAL es proposa d'obrir nous tallers, d'electricitat i de llauneria.

APORTACIÓ SOL·LICITADA

EQUIPAMENT (Instruments i material de treball)

per al 1990	810.000 ptes.
per al 1991	480.000 ptes.

FUNCIONAMENT DELS DOS NOUS TALLERS:

per al 1990	1.200.000 ptes.
per al 1991	1.200.000 ptes.
TOTAL	3.690.000 ptes.

Pots ingressar la teva aportació a:
CAIXA DE BARCELONA
Oficina Central, Diagonal, 530.
08006 Barcelona.
C/C núm. 0009481-40-1

o enviant un xec a nom de CIDOB, a la nostra adreça.

Si vols rebre més informació i tenir relació amb nosaltres sobre aquests i altres projectes, ens ho comuniqués per carta, telèfon o visita.

MANRESA-DAKAR. UN PROJECTE DE COOPERACIÓ JUVENIL

Un grup de 23 joves bagencs, majoritàriament manresans, hem estat un període de temps d'un mes a terres senegaleses per portar a terme un projecte de cooperació juvenil, centrat en la repoblació forestal d'una zona propera a Dakar.

El projecte de cooperació juvenil «Manresa-Dakar», neix com a primer treball conjunt de l'Associació UNESCO de Manresa i el club UNESCO «Martin Luther King» de Dakar.

Aquest projecte entra de ple en el treball per la solidaritat i la comprensió Nord-Sud, en el que l'Associació UNESCO de Manresa i el moviment internacional de clubs d'amics de la UNESCO volen afavorir la generalització de la comprensió i cooperació internacional mitjançant la confrontació activa amb els altres, l'intercanvi d'informacions, treballs i persones, i els múltiples contactes i lligams que el món modern pot establir.

Marxàvem de Barcelona el dia 21 de juliol al matí i arribàvem a Dakar el vespre del mateix dia, on ens esperaven diversos membres del Club UNESCO i del moviment escolta.

La primera impressió forta va ser en baixar de l'avió i caminar fins la terminal, la fortor de l'aire calent ple d'humitat i olors nous per a nosaltres que va fer que quedéssim ben amarats de suor, suor que ens acompanyaria al llarg del nostre viatge.

De cop i volta ens vam veure envoltats d'homes i dones negres; per poder passar la duana haguérem de rescatar els equipatges, no pas tots, i vam haver de donar explicacions del contingut del nostre botiquí.

D'entre tots els sorolls de l'aeroport, i rera la duana, va sorgir una veu que cridava: Visca Catalunya!, era el Paco, escolapi català del club M. Luther King de Dakar, resident desde fa 4 anys al país que ens donava la benvinguda.

Els primers dies d'estada a la capital, ens hostatjàrem a Cal Paco, al barri Sicap Liberté IV. El transport nocturn des de l'aeroport fins a casa seva, es va fer dalt un «Car rapide», aquest va ser el nostre primer contacte amb aquests interessants vehicles, que fou el nostre sistema de transport al llarg del viatge. Per fer-vos una idea de com són aquests vehicles, només direm que són com furgos

netes, pintades de blau i groc, amb inscripcions musulmanes, amb finestres sense vidres, amb algun exemplar sense porta, i un espai interior apte per a unes 15 persones i on s'encabien una trentena amb paquets i tot.

La circulació dins Dakar és només apta per a africans, no existeixen els semàfors, i si hi són no funcionen, no hi ha stops ni altres inútils senyals de trànsit; perquè no són necessàries pel conductor africà ni pel vianant curat d'espants. Els intermitents són les mans, i l'instrument més utilitzat és la botzina.

L'altre tipus de vehicle públic més utilitzat dins Dakar, és la companyia d'autobusos urbans, que no sense raó, s'anomenen «SOTRAC», perquè els recorreguts que fan pels foradats carrers de Dakar es converteixen en constants sotragades pels pobres usuaris acostumats a totes aquestes comoditats senegaleses.

Durant la nostra estada a Cal Paco, vàrem improvisar un dormitori comunitari a la sala-menjador, ajuntant tot de matalassos a terra de la poc ventilada casa, on les temperatures nocturnes no baixaven de 27°C, i on a més a més, teníem uns preciosos companys de dormitori que sortien a passejar dels seus caus quan queia la fosca; els marronosos escarabats del país, que segons advertència tranquil·litzadora del Paco, podíem dormir tranquils perquè no picaven; cosa que sí feien els mosquits, que accentuaven la seva fam durant la nit.

Els primers dies van estar centrats en el coneixement del nostre entorn i de la capital. A nivell del barri on vivíem, rebérem una molt bona acollida de la seva població, sobretot dels membres de la comunitat cristiana, que van obrir-nos les portes de casa seva. Nosaltres participàrem en una jornada festiva del barri, al matí ajudant a la neteja dels carrers i places, i al vespre participant en una festa popular (cançons, balls, teatre...).

Un altre dia vàrem tenir l'oportunitat de conèixer un altre barri més marginal, allí tinguérem el primer contacte amb el grup d'escoltes i guies que més tard treballaren amb nosaltres al camp de treball. A partir del coneixement sobre la realitat del barri vàrem arribar a conèixer les mancances generalitzables a tot Dakar i a tot el país: grans dèficits d'in-

fraestructures i serveis, gran analfabetisme, greus problemes sanitaris... Aquests primers dies també els dedicàrem a un coneixement turístic-cultural de Dakar.

Durant aquests dies ens vam malacostumar a les comoditats de la vida urbana, encara que sigui africana, de poder disposar de corrent elèctrica, dutxes, sanitaris, aigua potable i fresca de la nevera... Tot això se'ns va acabar a l'arribar a Bambylor, el poble on realitzàrem el projecte objectiu del nostre viatge: del 26 de Juliol fins al 8 d'Agost va ser el temps dedicat al camp pròpiament dit. La rebuda per part de la població va ser molt calurosa i aquesta va sobtar-nos una mica al principi.

Bambylor és un poble a uns 40 km. de Dakar, la carretera és asfaltada, però els amples carrers del poble són de sorra, i els habitatges de planta baixa són simples rectangles d'obra amb coberta de fibrociment, i altres construccions de cabanes típicament africanes de cobertes de palla.

L'habitatge predominant es compon d'un tancat rectangular d'uns 2 metres d'alçada, dins el qual hi ha diferents construccions: l'element habitatge-dormitori d'unes 4 habitacions al voltant d'un porxo d'entrada, construït amb blocs de morter de fabricació pròpia; la cuina, magatzems, letrines... són petites construccions fetes normalment en forma de cabanes. Tot el conjunt envolta el pati de la casa, l'espai més important, on es passa la major part del dia: es menja, es pren el tè, es parla... tot, sota l'ombra d'alguns arbres fruiters. Aquests habitatges no tenen ni aigua corrent, ni electricitat; l'aigua s'ha d'anar a buscar a les fonts públiques i mai no es pot beure fresca. Per l'electricitat, fa alguns anys que estan fetes les instal·lacions, si bé per motius polítics no s'ha fet encara la inauguració; se suposa que per les properes eleccions municipals es començarà a donar utilitat a tota aquesta infraestructura. El mateix passa amb les línies telefòniques, hi ha una cabina per tot el poble, però sense telèfon.

Aquestes van ser les nostres condicions de vida durant l'estada al poble, dormíem a les anomenades «escoles», uns barracons envellits, la cuina era un

cobert i es cuinava en unes grans peroles amb foc de llenya. La nostra il·luminació era de llums xinesos de petroli que, a mida que passaven els dies, n'hi havia menys que funcionessin.

L'aigua, presa de la font, era tractada per nosaltres amb clorina i lleixiu dins un dipòsit de plàstic, en teoria d'ús pels delicats «tubabs» (blancs), però utilitzat per tots els infants del poble.

La nostra alimentació consistia: per esmorzar pa amb margarina holandesa i un got de llet concentrada amb café o cacau; el dinar consistia gairebé tots els dies en el «Xebougen» ó arròs amb peix a la senegalesa, i pels avorrits per la monotonia del menú: galetes del «xiringuito» del poble; als vespres, el sopat era preparat pels catalans, vàrem intentar fer uns menús variats i nutritius, poc apreciats pels senegalesos que acabaven repetint de l'arròs sobrant dels migdies. La nostra manca de costum de cuinar en foc de llenya, feia que triguéssim 4-5 hores per preparar el sopar.

El camp de treball va consistir en repoblar part d'una zona cedida pel govern al poble. Els treballs van anar poc a poc al principi, a l'hora d'establir els límits de la parcel·la dedicada a la repoblació: per dues vegades algú pagès malfiat de la nostra tasca va arrancar els arbres que marcaven els límits, aquest tema es va solventar en una reunió amb els notables del poble, una vintena de vells amb vestimentes estrafo·làries i que només parlen wolof, la llengua africana més important numèrica·ment al Senegal.

Altres problemes van ser la manca d'eines durant els primers dies, així com la no arribada, dins el temps previst, dels plançons de Leucenes.

Tots aquests entrebancs van obligar-nos a cercar solucions en coses que suposàvem ja arreglades abans de la nostra arribada. Al país, es diu que quan les coses no funcionen bé, es fan «Senegalesament», i allí vam poder captar el significat d'aquest mot. El ritme de treball, anomenat «N'Danka N'Danka», que es pot traduir per fer les coses poc a poc; per ells aquesta forma d'actuar és per a realitzar les coses ben fetes, però a l'hora de la veritat, fa que s'acabi per no fer res. Són grans amants de

fer discursos i oratòries, però poc de treball pràctic.

Diàriament dedicàvem 3 hores al mati (de 9 a 12), i durant els últims dies algunes hores a la tarda, per la plantació d'arbres, els que treballàvem, procedíem, una part de la gent del mateix poble, una altra dels escoltes-guies de Dakar, i per últim el grup de noies i nois manresans. El grup de bagencs fórem qui més vàrem empènyer el treball en el camp de forma pràctica, en oposició al seu «N'Danka N'Danka».

A part del temps dedicat al treball, hi va haver algunes excursions a les rodalies del poble: llac rosa, monestir de Ker-Moussa, Rufisque, Kayar... i altres pobles del voltant; així com hi va haver temps per organitzar algunes vetllades festives, on acudien gran nombre d'infants i gent del poble.

L'acollida que vàrem tenir per part de la gent de Bambylor va ser excepcional per a nosaltres, però normal dins els seus esquemes d'actuació. Prompte es van crear fortes relacions amb els escoltes de Dakar i la gent del poble, que van obrir-nos casa seva per oferir-nos tot el que tenien amb un total desinterès: ens oferien els seus menjars preferits (Cus-cus, Laj...), i a totes hores el te, preparat a l'estil marroquí, i que com cerimònies de te orientals, poden durar 3 hores, una mostra més del poc valor que té el temps.

El seu caràcter obert va afavorir el diàleg entre cultures a les estones de no-treball, sobretot als vespres, el fet de ser 23 blancs (Tubabs) dins una població d'uns mil habitants, feia que fóssim el blanc de les seves converses. Coneixien els nostres noms, ens cridaven pel carrer, érem els protagonistes del poble. Per a nosaltres va ser més difícil conèixer el nom de les persones, sols van aconseguir-ho en aquells amb qui tinguérem més contacte.

Vàrem tenir temps per conèixer força bé els seus costums, la forma de viure, el tracte humà... totes aquestes característiques es poden generalitzar a la resta del Senegal. No hem conegut tota la geografia del país, però a partir d'un més profund coneixement d'un poble, hem descobert com és realment la vida en aquest país africà.

Poc abans de marxar va tenir lloc una reunió amb els notables del poble, i al-

gun representant governamental on sen's va agrair el fet de dedicar les nostres vacances a la repoblació en un país llunyà de casa nostra.

L'acomiadament per part de la gent del poble va ser molt calorós i emotiu, al voltant del «Car rapide» van aglomerar-se tots aquells amb qui més relació havíem tingut, així com una multitud de mainada, mainada que des de l'arribada ens havia envoltat en tot moment.

Acabat el camp de treball vam estar un parell de dies a Dakar, temps que es va aprofitar per assumptes personals (Compres, visites turístiques, illa de Goré...) i per realitzar una entrevista amb l'alcalde de Dakar, amb participació de l'embaixador espanyol.

Les compres van ser un episodi interessant del viatge, i una prova més del valor atemporal del temps, el regateig pot durar hores. Només pel fet de ser «Tubab» el preu es quadruplica, com a mínim, i mentre es discuteix el preu, es pot xerrar de qualsevol tema personal ó d'interès. És important dir que no ets nord-americà i saber quatre paraules de wolof, els venedors, per tal de vendre, són capaços d'aprendre qualsevol idioma.

La darrera setmana (11-16 d'Agost) la dedicàrem a visitar la zona Sud del país: La Casamance, regió molt diferent a la resta del país en tots els aspectes (cultura, llengua, vegetació tropical...), Allí ens vàrem hostatjar a l'escola agrària de M'lomp depenent d'escolapis catalans. Va ser un viatge molt enriquidor, encara que curt.

Com a conclusió final, hem de dir que tots hem tornat més rics, amb coneixements, experiències, amistats i amb molts bons records de la nostra estada en aquest país del tercer món. Existeix una voluntat de continuar els contactes, l'elaboració de nous projectes de col·laboració, de muntar un audiovisual sobre la nostra experiència... En efecte, com ja ens havien avisat, qui pren contacte tan directament, com en el nostre cas, amb el món africà, se sent compromès a continuar el treball iniciat. ■

Manresa, 4 d'Octubre de 1989
Vidal Orive - Josep Vilarmau
*Associació d'Amics de
 la UNESCO de Manresa*

NOTÍCIES DES DE CARACAS

Escriuen els amics d'EFIP ....

En el DCIDOB passat vam comentar l'estada entre nosaltres el mes d'octubre de Belkis Hernández i Miguel Rosales, responsables del servei de Joventut d'EFIP.

Els objectius del «Servicio de Apoyo a la Juventud» (SAJ) estan encaminats a la consolidació d'organitzacions juvenils, a crear alternatives per als joves de carrer i incentivar el naixement d'experiències de treball juvenil. L'objectiu del seu viatge a Barcelona i Madrid va ser contactar, compartir, convida i intercanviar amb experiències juvenils de base en el camp de l'autoocupació juvenil, el cooperativisme i el treball amb joves de carrer, que els poguessin servir de referència i estimul per al seu projecte.

Les seves principals activitats a Barcelona van ser la relació amb institucions de la Generalitat i l'Ajuntament que es dediquen al camp de la joventut. Trobades amb el Consell nacional de la joventut i amb el Consell de la joventut de Barcelona. Convivència amb experiències de cooperativisme a Ripolllet i a Sta. Coloma. Contactes amb treballs, amb joves de carrer i amb el problema de la drogadicció.

El mes de gener hem rebut una carta que pel seu interès informatiu sobre Veneçuela i la valoració de la seva estada a Barcelona, creiem que val la pena de transcriure en els següents paràgrafs:

La estancia por España y Cataluña significó una invalorable experiencia, la

oportunidad de conocer otras latitudes, a personas comprometidas en luchas por mejorar las condiciones de vida de la población, mayores niveles de participación, sensibilizados por los problemas que atraviesan los pueblos de América Latina. Además nos permitió observar a nuestro país desde fuera, en un contexto global, nuestro trabajo a la luz del que otros realizan en distintas latitudes, enfrentando dificultades similares (salvando las distancias por supuesto). Os agradecemos todo lo que podáis hacer por nosotros. Nuestras esperanzas y el futuro del Servicio de Apoyo a la Juventud están cifradas en el apoyo que se pueda obtener desde allí.

En cuanto al país, la situación está delicada con tendencia a agravarse. El Presidente de la República (Carlos A. Pérez) persiste en la aplicación del paquete de medidas económicas del FMI, que en la primera etapa dio lugar a los acontecimientos del pasado mes de febrero. Paradójicamente en febrero del 1990 habrá nuevos aumentos de la gasolina (detonante en aquella oportunidad), de los servicios públicos, impuestos y artículos de primera necesidad. La inflación acumuló hasta el mes de noviembre un 79% según datos oficiales (93% en otras fuentes). El desempleo llegó al 20% con tendencia a aumentar ya que el primero de diciembre prescribió la inamovilidad laboral decretada por el gobierno, que no es otra cosa que la autorización a los empresarios para despedir como mejor les parezca.

En lo referente a las primeras elecciones municipales celebradas el 3 de diciembre para elegir concejales, alcaldes y gobernadores, la abstención alcanzó el 70%. Aunque en la mayoría de los 20 Estados de Venezuela ganó el partido del gobierno, Acción Democrática, la oposición logró la gobernación de los 7 Estados más importantes, así como un número considerable de alcaldes y concejales. El fenómeno lo constituyó el triunfo de Andrés Velázquez, obrero metalúrgico, candidato de la izquierda, del partido La Causa Radical, en el Estado Bolívar, obrero por excelencia, donde están concentradas las principales riquezas del país.

Este triunfo sólo relativo de Acción Democrática que más bien fue una derrota, ha servido para el resquebrajamiento de su estructura interna, hasta el punto que las bases están solicitando la renovación del equipo directivo en pleno. Se observa por otra parte un mayor nivel de conciencia política de parte de la sociedad civil. Algunos analistas coinciden en señalar que el alto nivel de abstención es una protesta a la gestión del Presidente Pérez y de su Gobierno.

En el EFIP estamos trabajando duro para que este año sea el de la consolidación definitiva de la institución y adaptarnos a los cambios que día a día se vienen sucediendo, así como al nivel de deterioro que está alcanzando nuestra sociedad. ■

Països de l'Est
La Perestroika d'en Gorbachov s'afiança

LA REVOLUCIÓ A L'EST

Després de l'aprovació per part del Comitè Central del Partit Comunista de la Unió Soviètica (PCUS) de la modificació de l'article 6 de la Constitució de la Unió Soviètica, que consagra el monopoli del PCUS, i la intenció declarada de crear un sistema de caire presidencialista que enforteixi la direcció política del país, les espectaculars reformes que es varen iniciar amb l'arribada de Mijail Gorbachov semblen entrar en una via irreversible, que pocs analistes polítics haurien anunciat pocs mesos enrera.

El tauler d'escacs que és avui l'Europa de l'Est, amb els nous aires democràtics i la pèrdua de l'hegemonia comunista, proporcionen una perspectiva que no pot amagar, tot i això, les grans incògnites que aquesta nova situació política comporta.

La perestroika impulsada pel president soviètic, que ja va provocar la caiguda dels règims comunistes de l'anomenada Europa de l'Est, ha portat a la mateixa Unió Soviètica a replantejar-se les mateixes bases de funcionament del partit i de l'Estat. Han sortit a la llum la ineficàcia del govern, les fuites d'una economia centralitzada amb gravíssims problemes estructurals que afecten a la mateixa supervivència de l'Estat. A més, els problemes nacionalistes —la gran qüestió pendent d'en Gorbachov— amenacen directament la disciplina que cal per emprendre canvis d'aquesta magnitud.

El fet d'aprovar accions per acabar amb el monopoli del PCUS és tant com qüestionar el sistema que ha dominat el país des de la primera guerra mundial. És una afirmació de la força política d'en Gorbachov, tant en l'àmbit interior com en l'escena internacional, i el començament d'un camí de lluita política pluralista, on caldrà resituar al partit comunista. La futura separació del lloc de president de l'Estat i de cap del partit apunten cap a una direcció política forta, per impulsar a tot l'Estat les reformes que ara es plantegen a nivell de partit.

Perestroika econòmica

Sens dubte una de les claus de l'èxit del conjunt de les reformes és el canvi de directrius econòmiques a la mateixa Unió Soviètica. Ara com ara ens trobem en una etapa de transició cap a un mínim sistema econòmic de mercat,

que contempli estímuls personals per a l'individu. El canvi econòmic és molt lent.

El nivell de vida és molt baix. Milions de persones encara no disposen de cases. Des del 1960 va haver una aturada a la construcció d'habitatges, que ara sembla es vol revitalitzar. Les inversions en Sanitat i Seguretat Social són minses, en una lluita constant per a reduir l'índex de mortalitat. La producció agrària no cobreix ni de bon tros les necessitats de la població. Les importacions de menjar són encara molt elevades. Existeix una gran distància entre l'oferta i la demanda. El mercat està desequilibrat i desorganitzat. A les tendes hi han ben poques coses per comprar. Tot i això, sembla que s'estan donant uns primers passos: creació de cooperatives agràries, empreses agrícoles, pluralisme sobre la propietat de la terra. Hi ha fixat un objectiu de creixement anual entorn al cinc per cent.

Pel que fa al sector industrial i de serveis, la situació tampoc és millor. S'endevina, sens dubte, un canvi en la política d'inversions que faci front als mals d'una burocràcia administrativa i que permeti millorar la gestió econòmica. El sector serveis pràcticament no existeix, i la indústria de productes de consum sembla estar en una profunda transformació (cooperatives, formes múltiples de propietat, crèdits interns per a la compra d'equips). Les inversions en indústria bèl·lica s'han reduït en quasi un vint per cent, en un intent de tractar de desviar recursos cap al sector béns de consum i productes agroalimentaris.

No cal dir que són problemes a solu-

cionar a molt llarg plaç i que som ben just al començament d'un plec d'intencions. S'estan donant els primers passos d'una reforma bancària, que permeti als bancs treballar amb les empreses i les cooperatives. Així mateix, s'ha de crear un mercat financer i de valors. Les mateixes empreses no saben o no poden posar en marxa sistemes de distribució ja autoritzats. S'han de generar recursos interns, sobretot, pel que fa a béns de consum. En definitiva, anar cap a una estructura de «mercat» que estigui regulada per estructures econòmiques i no tant per decisions polítiques.

Cúmulo d'eleccions

No hi ha cap dubte que les reformes de l'Est propicien ara com ara l'aprofitament de la mateixa perestroika a l'URSS. La fi dels règims comunistes a l'Europa afecten l'equilibri internacional. A part dels greus problemes que sorgeixen després de l'etapa «revolucionària», la situació econòmica en concret està en una situació crítica. Les joves democràcies necessiten un ajut de tipus econòmic de forma urgent, i és aquí on el paper de l'Europa occidental no es pot quedar tan sols en paraules o declaracions d'intencions. Es el futur d'Europa front a d'altres potències mundials el que està en joc, i l'obertura del mercat de l'Est serà clau a l'hora de prendre posicions, probablement hegemòniques.

La reunificació de les dues Alemanyes és potser l'aspecte més transcendent. El paper que desenvoluparà la

Mijail Gorbachov.

futura Alemanya a nivell internacional, on la paraula neutralitat —armada o no— hi tindrà molt a veure, és ara com ara motiu de discussió tant al Pacte de Varsòvia com a l'Organització Atlàntica. La futura Alemanya, unida, amb unitat econòmica, monetària i legal, amenaça amb trencar l'equilibri europeu. El partit comunista controla encara l'administració. El 6 de maig hi ha eleccions al Parlament, i els comunistes tracten de fer oblidar el passat, en un darrer intent de controlar el procés intern. Els socialdemòcrates i els democristians hi tindran molt a dir si saben canalitzar la pressió popular.

A Hongria, tot i ser un dels països capdavanters en les reformes —el partit comunista hongarès va ser el primer a canviar inclús de nom— els aconteixements no semblen tan accelerats com a d'altres països. Hongria ja fa anys que aplica conceptes capitalistes a la seva economia. El partit socialista hongarès, sorgit de les runes del comunisme, demostrarà l'encert del distanciament de l'ortodòxia comunista a temps. La reforma econòmica ja és anunciada fa temps; ara cal una estabilitat política i de govern per portar tot el procés a la pràctica.

A Polònia ja fa anys que Solidarnosc va engegar el procés que ara d'altres han aconseguit de forma accelerada. El govern ja escollit anuncia grans mesures restrictives a l'economia polonesa. L'estabilitat del sistema haurà de lluitar amb un deute extern i una inflació que condicionaran greument la societat polonesa. Aquí ja trobem una estabilitat a la vida política, però el problema econòmic serà el catalitzador de la nova situació.

A Txecoslovàquia la pressió popular pacífica ha fet encendre moltes esperances a nivell social. L'economia està també condicionada, però es poden veure possibilitats d'adaptació a les lleis de mercat que d'altres no tenen. El partit comunista i la oposició —el Fòrum Cívic— portaran al país a les eleccions de juny, on sembla ser que els comunistes poden pagar ben car els errors del passat. Ara com ara, un govern d'unitat nacional és l'encarregat de preparar el nou marc democràtic.

A Bulgària els comunistes també tracten de salvar dignament les eleccions de juny (?) amb reformes mínimes. El model soviètic inspira una sortida democràtica a Bulgària, un país sempre pendent més de Moscú que dels aconteix-

xements que l'envolten. El partit comunista sembla controlar la transició cap a la democràcia. El govern que sorgeixi de les eleccions haurà de portar a terme reformes, probablement seguint el model de Gorbachov a l'URSS.

Per no parlar del cas de Romania, on el Front de Salvació Nacional té dificultats per canalitzar les demandes populars. Els debats entre el poder i l'oposició probablement faran retardar les eleccions, degut a la poca organització dels grups sorgits del trencament del règim dictatorial. La situació econòmica, també prou greu, sens dubte condicionarà l'acció del govern que surti de les urnes, amb un poble que poc a poc va despertant de la ressaca revolucionària per entrar en la «dura vida democràtica». Romania té sens dubte el pitjor quadre de tot el bloc. Si l'evolució cap a la democràcia funciona, caldran molts anys per recuperar el país econòmicament i políticament. ■

Panamà

ESTATS UNITS INTERVÉ MILITARMENT, UNA VEGADA MÉS

La invasió de Panamà per l'exèrcit dels Estats Units el propassat 20 de desembre té com a finalitat anular les forces de defensa militar i a la vegada acabar amb un govern que era ressò de les reivindicacions nacionalistes del poble de Panamà; una vegada més la Casa Blanca ha volgut deixar ben patent que per ella qualsevol dels països que integren el continent americà està determinat per la política dels seus interessos, i no pot permetre cap tipus de discrepància que posi en perill la seva influència en aquest Continent.

Es evident que darrera d'aquesta circumstància concreta hi ha la qüestió del Canal; el temps corre i el tractat Torrijos-Carter es veu com un error de l'administració del president que ho firmà; és clar que tot això ve acompanyat per una informació i una campanya de descrèdit dels organismes polítics governamentals als quals se'ls involucra amb el narcotràfic.

En la premsa nord-americana durant els aconteixements de Panamà s'ha arribat a dir que el pas donat pel president Bush no deixa d'ésser un rite d'iniciació en la presidència, amb independència dels motius per a conquerir determinats objectius, que es quasi bé inherents a la majoria dels líders d'aquest país la necessitat de fer ben palesa la disposició de qualsevol sacrifici humà per la defensa dels interessos nacionals. Hi ha bastants exemples al respecte que fan evident aquests comentaris: les intervencions a Granada i el Líban en el període presidencial de Reagan, el Viet Nam amb Johnson i Nixon, Cuba, la República Dominicana amb Kennedy i així podríem arribar fins a meitat de segle passat donant fe d'una llarga tradició d'ingerència a Centre-Amèrica i Sud-Amèrica.

La invasió s'ha caracteritzat per un ús de la força sense límits, no sols dedicada a la destrucció de les forces armades i de les seves instal·lacions sinó també a l'assolament indiscriminat de barris sencers de les ciutats de Panamà i Colón entre d'altres. L'exèrcit de quaranta mil homes que ha participat en l'operació ha causat considerables baixes que es poden situar en l'ordre de les cinc mil sobretot en la població civil. Tot seguit vingué la detenció casa per casa de tots els possibles resistents i per consegüent l'establiment de grans camps de concentració de presoners polítics. Panamà està en mans de les

forces invasores que patrullen per tot el país en nom de la democràcia.

Els tres pretextes per dur a terme la invasió han sigut exposats repetides vegades pel govern americà; per davant de tot, l'objectiu principal era la captura del general Noriega el cap de les forces armades al que se l'acusa d'ésser un traficant de droga. No deixa de causar sorpresa una excusa d'aquest tipus quan de tots es sabut que aquesta particularitat si així es demostrés, no és per desgràcia exclusiva d'aquest cas i d'aquest país. La protecció de les vides dels militars dels Estats Units n'era una altra, sovint utilitzada, per justificar tota classe d'intervencions arreu del món. Per últim la necessitat de protegir el Canal que per altra banda no ha estat en perill.

La realitat és que la crisi d'identitat nacional de Panamà s'ha transformat en un perill pel predomini de la influència dels Estats Units a Amèrica Central, puix que no garantitzava els seus interessos econòmics i polítics a la zona, ni el sosteniment del seu predomini militar a la zona del propi territori panameny per a fer front a les guerrilles de El Salvador, potenciar les de Nicaragua i crear problemes a Cuba.

El president Guillermo Endara amb la seva actuació s'ha cobert amb el prestigi propi del que obté el poder gràcies a la intervenció estrangera després d'unes eleccions que varen ser recolzades econòmicament pel veí del Nord; amb aquesta posició ha demostrat que

és el principal garant de la política imperialista d'aquest país.

Endara va jurar el càrrec de president de Panamà a la base militar dels Estats Units de Ford Clayton poc abans que s'iniciés la invasió i així com ha fet saber el Comando Sur, autoinvestit dels poders necessaris, sol·licita ell mateix la invasió de l'exèrcit nord-americà que el seu vicepresident no ha dubtat en qualificar d'exèrcit d'alliberament. Els agraïments no ha sigut obviats en quasi bé totes les declaracions que el nou president ha fet a la premsa i altres medis de comunicació. Una de les primeres mesures que es preveu posi en pràctica serà la de desfer l'obra nacionalitzadora del general Torrijos, la privatització de la Compañia Eléctrica i de Cement Bayan pot ésser el primer pas així com l'entrega de les ràdios i televisions al poder veí.

El resultat entre d'altres, d'aquesta operació militar ha estat el poder efectuar el segrest del general Noriega, una nova forma d'actuació dins de les relacions internacionals imposada pels Estats Units exitosa en aquest cas, fallida en d'altres però que cada vegada creu més apropiada per donar solució als problemes en que es troba dins de la seva marxa imperialista.

Sanja Fe II

S'està acomplint a Panamà el que la dreta dels Estats Units proposa en el do-

document de Santa Fe II; aquest amb una claredat fronterera al cinisme, des dels primers paràgrafs de l'apartat dedicat a Panamà enumerat com a proposta número 10 dins del concepte «Futures crisis en l'Amèrica llatina», explica que l'enderrocament de Noriega i la celebració d'eleccions no seran suficients per a crear un règim democràtic; es fa esment de la necessitat de reformar les forces armades; no és nou el comentari que ha circulat els darrers temps de la particularitat que té Costa Rica respecte a la carència d'exèrcit i no per casualitat se n'han fet ressò d'aquest tema alguns sectors de la premsa internacional: quan l'últim dia del segle l'últim soldat dels Estats Units deixi el territori de Panamà la protecció del Canal ha de quedar en mans de les forces armades de Panamà, si això no fos possible per la inexistència d'aquestes, Estats Units sense necessitat de modificar el tractat podria continuar-la seva tasca de protecció i garantir el seu funcionament.

El document continua amb una crítica ben clara contra l'administració Carter per haver centrat la seva política envers Panamà en una aliança amb un règim corrupte que en aquells moments semblava estable però que ara no ho és pas; aquí els redactors del document «obliden» dir qui és el veritable causant d'aquesta inestabilitat i quants han sigut els esforços per aconseguir les condicions necessàries per a produir-la. L'administració Reagan també en surt tocada ja que se l'acusa de practicar una política poc estudiada de tempteigs i improvisacions i sols encaminada a enderrocar el General Noriega, acció no del tot suficient puix que ha d'anar acompanyada d'altres mesures que donin un gir pel que es refereix a la cons-

titució, al poder judicial, i a les lleis bancàries; tot això es fa palès que deu ésser considerat en la dècada dels noranta si és que els interessos dels dos països han d'estar assegurats en el proper segle segons paraules textuales del document.

Es evident que l'actual administració Bush està a complint les recomanacions del comitè de Santa Fe II amb una puntualitat extrema, malgrat la «potinèria» típica a la que ens té acostumats; d'ella n'és mostra l'anterior intent de cop d'estat fallit, i les contínues provocacions a fi i efecte de trobar les excuses necessàries per a poder intervenir.

El tractat Torrijos-Carter

El tractat convingut entre Panamà i els Estats Units va ésser ratificat pel poble de Panamà en un plebiscit que tingué lloc l'octubre de 1977 i va entrar en vigor l'1 d'octubre de 1979 i el seu compliment al llarg dels anys vuitanta estableix les bases per aplicar favorablement el seu objectiu essencial: l'entrega del control de la ruta interoceànica a Panamà i la retirada de les tropes americanes, bàsicament s'estipula que el Canal i la Zona del Canal passaran paulatinament a la sobirania de Panamà fins el dia 1 de gener de l'any 2000 i també així tot el que es refereix a la neutralitat permanent del Canal, i el seu funcionament. Panamà assumeix poc a poc els seus drets com a propietari i sobirà: en el termini de dos anys i mig es fa càrrec de la policia, l'administració de justícia, la duana entre d'altres; el comerç, la indústria i els centres docents queden sotmesos a les lleis de Panamà. Una tercera part del Canal va passar immediatament a l'administració de

Panamà i la resta es divideix en zones administrades en comú i en altres reservades a les forces armades dels Estats Units. Els Estats Units són responsables del Canal fins el darrer dia del segle, l'administració va a càrrec d'una comissió que està formada per cinc ciutadans dels Estats Units i cinc de Panamà fins l'any 1999, després per quatre i cinc respectivament. En cinc anys s'ha de reduir el personal dels Estats Units a la zona i anualment Panamà ha de rebre una quantitat de vuitanta milions de dòlars en concepte d'indemnització així com finalment els edificis i tota la infraestructura passa definitivament a mans de Panamà sense cap tipus d'indemnització.

L'únic punt perillós és el protocol que el Senat Nord-americà va afegir al Tractat de Neutralitat, pel qual, en cas d'amenaça de les instal·lacions del Canal, els Estats Units poden ordenar la intervenció de les seves forces armades en defensa d'aquestes, ja que sols aquests tenen dret a decidir quan existeix aquest perill, i per tant una amenaça per la sobirania del país centreamericà.

Els Estats Units dins de la seva lògica imperialista, amb la seva política d'agressió i setge econòmic reconeixen únicament la pau que està sotmesa a la submissió, però el que més alarma és la positura presa per alguns membres de l'Assemblea General de l'ONU sobre la intervenció militar la qual no condemnaren entre els que s'hi trobaven Bèlgica, Dinamarca, França, Holanda, Itàlia, Luxemburg, Noruega, Portugal, Regne Unit, i la República Federal d'Alemanya. ■

Enric Crusat i de Abaria

Brasil

UN HERETATGE INSOSTENIBLE

Per primera vegada després d'una llarga dictadura militar el poble Brasiler ha pogut apropar-se a les urnes per elegir per sufragi universal el president de la república; el candidat de la dreta ha sigut el guanyador per un marge d'un tres per cent de vots més que el de les esquerres. Formalment s'han complert totes les disposicions, i es tanca el període de transició, no fa falta burxar massa per saber els lligams que ha tingut el president elegit amb el règim anterior. De fet es un pas més cap a una nova situació de dret però tot i així malgrat la tímidesa del canvi, evolució sense trencar res, la fragilitat del període és evident, un setge disfressat d'ecologisme, una política dissenyada en l'informe Santa Fe II, i la situació econòmica determinada pel més gran deute exterior del tercer món i la inflació que en el darrer any ha rondat pel 1.300%, no fan massa esperançador aquest nou període polític.

Quan el proper 15 de març el nou president Fernando Collor de Mello i el seu govern entrin en funcions s'haurà acabat una llarga etapa de la història del país que ocupa el cinquè lloc del món en extensió i el sisè en població; amb l'inici de la dècada dels noranta finalitzen els quasi trenta anys de segrest de la democràcia i el darrer trajecte de la transició de la dictadura en aquesta, procés aquest el de transició que s'obri fa cinc anys amb la formació del primer govern civil de Jose Sarney en el que els militars dipositaren les regnes del poder després d'haver-ne fet esmerç durant més de vint anys.

La darrera campanya electoral ha sigut molt tibant; s'inicia amb una participació de vint-i-dos aspirants a la presidència dels quals sols una quinta part tenien possibilitats reals d'aconseguir el triomf: per l'esquerra Luís Ignacio da Silva (Lula), dirigent obrer que personifica l'esquema de vida de l'habitant del nord-est del país, del «Sertao» i que arriba als arrabals de São Paulo on es convertí en treballador del sector industrial, es el líder del Partit dels Treballadors (PT) i de la Central Única de Treballadors, en els anys setanta encapçalà les lluites sindicals sota la dictadura militar, dirigí els sindicats metalúrgics i organitzà tota l'ofensiva obrera; el mil nou-cents vuitanta va participar en la fundació del (PT) i en fou president fins l'any mil nou-cents vuitanta-set. Cal dir que és l'organització política més estructurada, més esquerrana de tot el conjunt de forces polítiques de l'esquerra. Representava el Front Brasil Popular el qual estava integrat a més del (PT) per

altres grups polítics petits tals com el Partit Socialista Brasiler i el Partit Comunista de Brasil (pro-albanès). L'altre líder de l'esquerra és Lionel Brizola dirigent del Partit Democràtic Treballador i la qual postura política el situà més a la dreta per tant molt pròxim al centre de l'espectre polític Brasiler.

El guanyador dels comicis, que ja era líder de tots els sondeigs d'opinió ha sigut Fernando Collor de Mello, del Partit de Reconstrucció Nacional, fill d'una família de polítics i empresaris, que fou batlle anomenat a dit durant la dictadura militar, diputat federal de Alagoas en representació d'un partit dretà i governador fins que decidí entrar en la lluita per la presidència, se'l pot definir com populista de dretes que ha jugat la carta dels sectors més pobres de la societat amb les seves consignes i promeses fruit del seu enfoc tàctic electoral guanyant-se les simpaties de gran quantitat d'electors. Cal afegir que la seva campanya estava muntada sobre la crítica al president Sarney, i tenia el suport moral i financer de la patronal i dels polítics influents de la dreta. En aquestes eleccions ha tingut una gran importància la propaganda gràfica; de fet ha sigut l'eix de la campanya, per la majoria dels vuitanta-dos milions d'electors brasilers la ràdio i la televisió son l'única font d'informació circumstància de la qual n'ha fet gran ús el líder dretà tenint en compte que més del vint per cent de la població del Brasil és analfabeta i prop del setanta per cent sols té estudis primaris.

El nou equip governamental i el seu president s'enfronta a una situació d'es-

candalosa misèria massiva i agreujament dels problemes socials com a conseqüència. A la condició d'octau país industrial d'occident s'hi contraposen els condicionaments expressats i el més gran deute extern del tercer món. L'electorat ha escollit la continuïtat i ha refusat la possibilitat de canvi que representava el candidat de l'esquerra; sols un tres per cent ha separat als dos candidats i són aproximadament uns trenta-cinc milions de vots els que té darrera, xifra que per altra banda ha de servir d'avertiment per al candidat guanyador.

Neocolonialisme Ecològic

La nova constitució redactada en el darrer període de transició tot just no fa gaire més d'un any dona cinc anys de termini a les transnacionals de la mineria per anar-se'n del Brasil, aquest és un dels punts clau de la campanya que s'està portant a cap per part dels Estats Units, França, Gran Bretanya, Holanda i Noruega com principals agents que presenten al Brasil com un país depredador que incendia la selva, que mata indígenes, que rebutja la cooperació internacional per a la supervivència de la flora i la fauna amazònica, darrera de tot això hi ha l'interès de posar el territori amazònic sota supervisió internacional. Res de tot això és cert, el Brasil no sols ha acceptat aquesta cooperació sinó que també ha impulsat en distintes èpoques programes per a la preservació i l'explotació racional de les riqueses de la regió amazònica juntament amb països de l'àrea.

RELACIONS INTERNACIONALS

És evident que darrera de tota aquesta campanya no existeix el concepte de preservació sinó el de participació en l'exploració de les riqueses de la zona, els eixos principals sobre els que es desenvolupa aquesta operació i també els més coneguts són, els incendis de l'Amazònia, i la construcció de la carretera que anirà d'Acre al port peruà de El Callao, pel que fa a la primera, s'ha dit que durant l'any 1988 els incendis han destruït uns vint milions d'hectàrees de la selva i que amb aquest ritme amb no massa més de trenta anys un terç de la reserva forestal de la terra serà un desert.

En realitat sols uns vuit milions poden ser atribuïts a incendis recents i tan sols un vuit per cent després de tres segles d'ocupació de l'home blanc, una àrea petita de la jungla comparant-la amb els cinc milions de quilòmetres quadrats que aquesta té, també s'ha dit que els incendis de l'Amazònia produeixen l'«Efecte Hivernacle», que recalenta l'atmosfera desgellant l'Àrtic augmentant així les aigües de l'Atlàntic amb el perill que això suposa per als països tals com Holanda. Està científicament provat que gran part de l'esmentat efecte, prop del setanta cinc per cent i la destrucció de la capa d'ozó de l'atmosfera ve provocat pels gasos industrials i els deguts als prop de quatre-cents milions de vehicles motoritzats dels països industrialitzats.

Pel que es refereix a la construcció de la carretera, s'argumenta que aquesta destruirà els boscos amazònics del sud, el rerafons de la qüestió es que aquesta via que farà uns 4.099 km. i unirà Brasil amb el Perú i que s'està construint des de l'any 1968 permetrà al Brasil treure cap al Pacífic la seva producció de soja i competir amb els Estats Units al poder oferir millors preus en el mercat asiàtic. El mateix president Bush va demanar públicament al Japó l'anul·lació de préstecs que el Brasil podria utilitzar per acabar la via de comunicació.

Dins del mateix paquet de la campanya s'inclouen l'oposició a la construcció de complexes hidroelèctrics per tal d'aprofitar l'energia dels rius amb l'excusa de la inundació de gran part de la selva quan és veritat que la construcció de les vuitanta centrals previstes sols anegarà un 0,2 per cent de la selva; hi ha encara un gros paquet d'argumentacions del mateix tipus, però el que sí és clar és que no és la protecció de l'Amazònia sinó l'accés a les seves riqueses el que realment impulsa aquesta hipòcrita creuada de tipus ecològic de la que en són coneixedors els països que varen signar el Tractat de Cooperació Amazònica, Brasil, Colòmbia, Bolívia, Equador, Perú, Veneçuela, Su-

rinam i Guyana. Això no vol dir que no es reconeixin les preocupacions dels científics envers les diferents problemàtiques ecològiques que envolten el món, però en aquest cas és evident l'interès per no permetre l'exploració racional de les seves riqueses; aquestes maniobres no són noves, els darrers anys del segle passat ja en foren protagonistes amb l'exigència dels Estats Units d'imposar el dret de lliure pas de navegació dins del Brasil i d'altres com la posada en pràctica d'un projecte de ramaderia intensiva per part de l'Alemanya Occidental que va ser causa d'una important desforestació.

Es evident que tota aquesta temàtica és una qüestió de gran polèmica on s'hi barregen requeriments de tipus social i econòmics, aquests darrers de molt diferent caràcter que tampoc per aquesta raó han d'amagar els errors cometos pel govern del Brasil.

Futur incert

Brasil comença aquest decenni amb un augment considerable del seu nivell demogràfic; ha passat dels vint-dinou milions de principis dels vuitanta a tenir-ne vint-i-sis més, xifra considerable però amb relació als pronòstics que s'havien fet fa un decenni per l'any 2000 baixa ja que es calculava arribar als 220 milions per aquestes dates i en aquest moment s'ha comprovat que en una generació la taxa de fecunditat total ha passat de 5,8 fills el 1970 a 3,2 en l'actualitat; és per això que la projecció del país per a fi de segle es calcula en 170 milions de persones; es pot ben bé dir que el Brasil és un país de joves; uns setanta milions tenen menys de 18 anys

i el gran problema és com generar recursos per a donar lloc de treball als cinc milions de persones que cada any s'incorporen al món del treball i com créixer econòmicament per a millorar la situació de misèria absoluta en la que hi viuen 40 milions, país de dimensions continentals immers en una terrible crisi de creixement, i amb un deute extern que volta pels 70.000 milions de Dòlars a l'inici de la darrera dècada paguen 127.500 milions d'interessos, en aquest moment continua devent 120.000 milions, amb la perspectiva d'haver d'entregar els ingressos que obté amb les exportacions, aproximadament uns 18.000 milions, per eixugar part dels interessos als bancs internacionals.

Amb la marxa dels militars del poder s'ha pogut observar una actitud més compromesa del país amb els problemes i interessos de la regió; s'ha sortit de l'aïllament i es busca la integració amb l'Amèrica llatina, s'integra al Grup de Contadora i participa activament en les gestions de pau de Centreamèrica, forma el «Grup dels Vuit» i obre relacions diplomàtiques amb Cuba en els últims anys del poder militar.

Malgrat aquestes noves actituds cal recordar que el document de Santa Fe II dedica un lloc especial per aquest indret del món en la seva anàlisi de la situació a l'Amèrica llatina i no se n'amaga de recalcar el paper històric que podria fer l'exèrcit com a poder moderador encara que no resolgués els problemes econòmics, avançant així la possible destrucció de la dèbil democràcia per un govern militar en el ben entès de què en aquest decenni obtingués el poder un govern d'esquerres. ■

Enric Crusat i de Abaria

Argentina

L'ECONOMIA, UNA ASSIGNATURA PENDENT

Després de la crisi de Les Malvines (1982), es produïren una sèrie de canvis a la cúpula militar que dirigia el país que portaren a les eleccions d'octubre de 1983. La pressió popular i la desfeta front a la Gran Bretanya, possibilitaren les primeres eleccions des del cop militar de 1976.

El poble anhelava redirigir l'activitat política vers la democràcia i refer la seva economia malmenada per les directrius econòmiques dels militars i per la guerra.

Si el primer objectiu sembla que s'ha lograt, Raul Alfonsín culminà un període legislatiu i traspassà el poder a Carlos Menem, el segon encara resta pendent.

L'economia del país es malmet dia rera dia, l'argentí mitjà, veu resignadament i amb desesperació com el seu poder d'adquisició disminueix sense parar. al no créixer els salaris al mateix ritme que els preus. Si prenem com a base 100, l'any 1983 s'observa que el salari mitjà va caure un 85,8 a començaments de 1987 i a un 69,5 al maig de 1988. Els diferents plans d'ajust dissenyats pel govern de Raúl Alfonsín no aconseguiren moderar la inflació. Únicament es donaren taxes d'inflació baixes (entre l'1,5% i el 7%) en el període que va des de l'estiu de 1985 al del 1986. Després d'aquest any l'alça dels preus es disparà. En els mesos que van d'abril de 1986 i el del 1987, la taxa d'inflació arribà al 103%, i superà el 240% l'abril de 1988. Paral·lelament a aquesta situació inflacionària es produí una baixada de les exportacions, que va fer que es deteriorés encara més la balança de pagaments.

L'estancament econòmic que es visqué el 1988 provocà una pèrdua de confiança del poble en la capacitat del govern per a superar la crisi. Aquesta desconfiança portà a una hiperinflació, que arribà a quotes elevadíssimes al 1989.

Variació de preus al consumidor (%)

1985	1986	1987	1988	1989
672.2	90.1	131.3	387.3	3.192

(font: Informe Latinoamericano I.L. 89-50)

Paral·lelament es produí una activitat especulativa sobre l'Austral en el seu canvi respecte al dòlar. Això obligà al govern a posar traves a la compra de dòlars.

però no fer-la disminuir. També ha produït sorpresa i refús el controvertit indult als militars processats per violacions dels drets humans.

Dóna la impressió que els èxits d'Alfonsín: reconducció del país a la democràcia, enjudiciament dels militars corruptes i primer traspàs, en varis decennis del poder a un altre elegit democràticament, s'estan desfent amb la política de Carlos Menem.

Superfície:	2.766.889 Km.
Capital:	Buenos Aires
Principals ciutats:	Córdoba Rosario Mendoza La Plata
Idioma:	Espanyol
Moneda:	Austral
Renda per càpita:	2.555\$ (1988)
Forma d'Estat:	Democràcia Parlamentària
Principals partits:	Partit Justicialista (peronista) Unió Cívica Radical Partit Intransigent Partit Comunista Unió de Centre Democràtic

Argentina està dintre dels països més grans del Planeta. Ocupa l'octau lloc. Els tres primers d'aquesta classificació corresponen a URSS, Canadà i Xina.

Moneda local per 1\$ (promedi anual)

	1988	1989	6-1-1989	1-12-1989
mercat oficial	5.8	330.1	13.4	650.5
mercat paral·lel	10.5	353.8	16.4	950.0

(font: I.L. 89-50)

La desastrosa evolució de l'economia, juntament amb la pressió creixent de sectors militars, van fer molt difícil el governament del país. Alfonsín comptava amb el recolzament del poble quan es produïa un aixecament militar (Aldo Rico, Ali Seineldín) i amb la seva oposició davant la marxa de l'economia.

Aquesta oposició del poble envers la política econòmica es traduí en una derrota en les eleccions de maig, que guanyà majoritàriament Carlos Menem. La conjuntura politico-econòmica induí a Alfonsín a abreujar el període transitori i va entregar el poder a Menem el juliol, sense arribar a finals d'any com estava previst.

No obstant l'electorat argentí comença a mostrar un cert escepticisme envers el nou president. Fins ara les mides econòmiques sols han pogut frenar el creixement desmesurat de la inflació

Demografia

Població	
1970	23.362.204
1980	27.947.446
1987	31.497.000
Densitat (1988):	11.6 hab/km
Taxa de creixement (1982-86):	1,6%
Taxa de natalitat (1986):	23%
Taxa de mortalitat (1986):	9%
Mortalitat infantil (1986):	33%
Esperança de vida (1986)	
masculina	67 anys
femenina	74 anys
Població urbana (1987)	86%
Població activa (1988)	35,5%

Font: El País i U.N. Demographic Yearbook

La gran extensió del país, juntament amb el seu reduït nombre d'habitants fa que Argentina tingui una densitat de població molt baixa. A nivell demogràfic mundial aquest país ocupa el lloc 29, essent els primers Xina, Índia i la URSS.

El repartiment territorial de la pobla-

ció és molt irregular. Al gran Buenos Aires hi resideix un terç dels habitants de tot el país. Únicament les ciutats de Córdoba i Rosario s'acosten al milió d'habitants. La resta del territori nacional, sobretot les regions austral i de la Patagònia, registren una densitat més baixa que la mitjana del país.

Educació

Tipus	Total
Pre-escolar	693.259
Primària	4.811.736
Secundària	1.683.520
Universitària	846.145
Altres	255.953

Font: Ministeri d'Educació

Repartiment de la població activa (1980)

	Total	P. Activa
Homes	13.755.983	7.249.703
Dones	14.191.463	2.739.487

Sectores	%	H	D
Agricultura	12.02	93.5	6.5
Mineria	0.47	93.6	6.4
Manufactures	19.88	78.85	21.15
Elec., Aigua i Gas	1.03	87.15	12.85
Construcció	10.04	91.79	8.21
Hosteleria	17.03	97.81	2.19
Transports	4.61	92.22	7.78
Finances	3.96	67.08	32.92
Funcionariat	24.01	43.53	56.47
Altres	6.92	71.55	28.45

Nota: Total població activa al 1980 (9.989.190)
Població activa 1985 (11.467.983)

Font: Year Book of Labour Statistics

Principals productes agrícoles (1986) (en milers de tones)

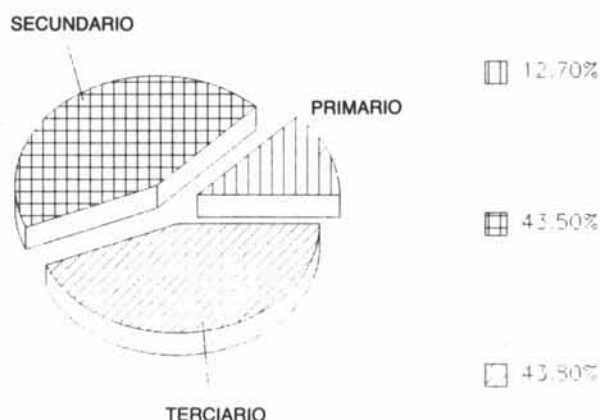
Canya de sucre	14.000
Blat de Moro	12.000
Blat	8.900
Soja	7.100
Sorgo	4.200
Girasol	4.200

Font: FAO

L'agricultura continua essent un sector clau en l'economia d'aquest país. Els cultius són de tipus extensiu i orientats a l'exportació. El paper que juga Argentina en el comerç mundial de productes agraris no ha parat de baixar. Això és degut a la incapacitat d'adaptar-se a la comanda mundial i a l'escassa incorporació de tecnologia.

El govern intentà negociar amb altres països acords de venda a llargs terminis (URSS, Xina, països del Nord d'Àfrica i de l'Orient Mitjà). L'èxit d'aquests acords ha estat molt reduït.

ESTRUCTURA DEL P.I.B. (1987)

Producció ramadera

(milers de caps de bestiar)

Vaques	53.000
Ovelles	29.243
Porcs	4.000
Caballs	3.000

Font: FAO

Estructura del PIB

Sectors	1970	1980	1987
Primari	13,2	8,3	12,7
Secundari	38,1	37,5	43,5
Terciari	48,7	54,2	43,8

Font: Estat del Món Akal 1989

Balança de pagaments (1986)

(en milions de \$)

	1986	1987
Exportacions (fob)	6.852	6.356
Importacions (fob)	-4.406	-5.356
Balança Comercial	2.446	1.000
Balança de Béns i Serveis	-2.861	-4.277
Transferències	2	-8
Balança per Compte Corrent	-2.859	-4.285

Font: FMI

Els intercanvis comercials se solen caracteritzar a l'Argentina per un superàvit de la balança comercial. No obstant, el fort dèficit de la balança de serveis absorbeix el saldo comercial positiu i dona com a resultat una balança per compte corrent deficitària.

La caiguda de les exportacions i l'increment de les importacions a partir de 1986 ha tingut conseqüència que el dèficit per compte corrent es dispari i passi de 2.859 milions de \$ al 1986 a 4.825 al 1987.

Principals Interlocutors Comercials (1986)

(en milions de \$)

Importacions	%	Exportacions	%
USA (1)	17,45	Holanda (1)	10,73
Brasil (2)	14,63	Brasil (2)	10,18
RFA (3)	11,07	USA (3)	9,89
Bolivia (4)	7,46	Japó (4)	5,70
Japó (5)	7,12	RFA (5)	5,14
Espanya (10)	2,7	Espanya (12)	2,48

Font: FMI

Si abordem els intercanvis comercials d'Argentina per àrees geogràfiques i no per països, podem observar que el principal poseïdor és la CEE, igual que el client principal. Aquest intercanvi amb la Comunitat Europea encara podria ser major si la Política Agrària Comunitària no imposés tantes restriccions a les importacions de productes (blat, sucre, carn) en els quals la CEE és excedentària.

Cal destacar també la forta davallada de les exportacions destinades a EEUU. Aquesta davallada representa de l'any 1985 al 1986 un 32,4%. EEUU passa d'ocupar el primer lloc en les exportacions de 1985 amb un 12% del total, a la tercera posició al 1986 amb un 9,89%. ■

Un diàleg difícil

RELACIONS CEE-CAME

Des de la seva fundació, la Comunitat Econòmica Europea i el Consell d'Assistència Mútua (CAME) mantingueren unes difícils relacions. La creixent tensió derivada de la guerra freda i el no reconeixement de la CEE per part del CAME condicionaren el diàleg entre les dues organitzacions. Després de més d'un quart de segle de tenses relacions arribaren, al juny de 1988, a la firma d'un acord marc que regula els seus intercanvis comercials.

La situació variant que des de la tardor passada es viu en els països de l'Est, juntament amb les amenaces de desintegració que planegen sobre el CAME, fan que l'acord CEE-CAME presenti un incert futur i que les ajudes fetes a l'Est segueixin uns altres camins.

L'anunci de la posta en marxa del Pla Marshall i de la canalització dels seus fons a través de la Comissió Econòmica per a Europa (organització regional de la ONU), provocà la postura contrària de la URSS. Aquesta nació no veia amb bons ulls la participació dels seus satel·lits en el programa d'ajut, ja que els deixaria amb la porta oberta a la penetració econòmica occidental.

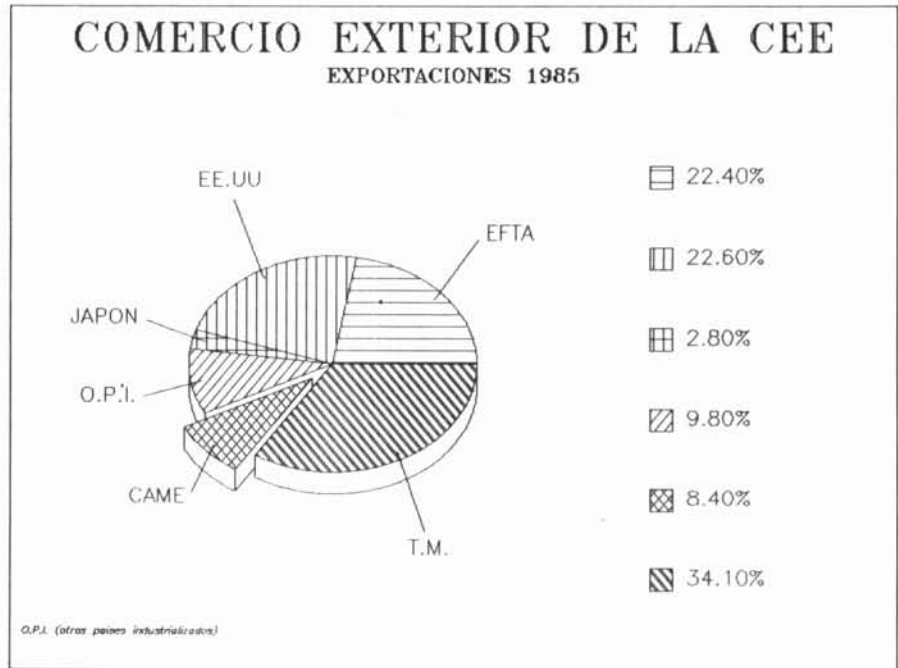
La reacció de la URSS fou la creació d'una comunitat econòmica que estimulés els intercanvis entre les nacions de la seva àrea d'influència.

El Consell d'Assistència Econòmica Mútua (CAME) nasqué en el marc de la creixent tensió entre l'Oest i l'Est. Les relacions entre el CAME i les nacions occidentals foren des dels seus inicis tibants. Quan al 1951 s'inicià amb la CECA un procés d'integració de certes nacions occidentals, que continuà el 1958 amb la CEE, l'actitud del CAME fou la del no-reconeixement.

Unes relacions difícils

Al llarg del període transitori previst per la posta en marxa de la CEE, les relacions comercials amb els països de l'Est eren d'estat a estat, però aquesta situació acabà el 1975. D'ençà d'aquest moment qualsevol negociació amb els països del CAME es tenia que portar a cap per la Comunitat. Aquesta informà al CAME que estava en condicions de negociar nous acords comercials, en substitució dels que havien conclòs, el silenci fou la resposta.

Les relacions CEE-CAME s'han caracteritzat per dos factors que expliquen les dificultats de la relació. Per un costat el comerç exterior dels països socialistes és un comerç d'estat i les relacions tenen lloc d'estat a estat. Per l'altre, la majoria d'aquests països no són membres del GATT.

Posteriorment el CAME proposà a la CEE l'establiment de relacions entre ambdues organitzacions i entre els seus estats membres. Per la seva banda, la Comissió de la Comunitat plantejà l'establiment de relacions únicament entre la CEE i el CAME. Les negociacions sobre aquests projectes s'estengueren des del 1977 fins 1981, moment en què es trencaren, davant l'intent del CAME d'obviar les relacions bilaterals entre els seus països i la Comunitat.

Més tard, el 1985 el CAME sol·licità reiniciar de nou negociacions. La iniciativa fou favorablement acollida per la Comunitat. En la proposta comunitària es manifestava que no tindria sentit que s'iniciessin negociacions per establir relacions amb el CAME sense mantenir-les els seus països membres amb la Comunitat. El punt de vista comunitari fou acceptat i al 1986 s'inicià un procés que acabà dos anys més tard. Amb la signatura a Luxemburg, el 25 de juny de

1988, de la declaració conjunta de mutu reconeixement, es tancà un període en el qual ambdues organitzacions havien estat visquent donant-se l'esquena.

Una reduïda activitat comercial

La creixent distensió que s'està visquent entre els dos blocs serveix per explicar la millora de relacions polítiques entre la Comunitat i el CAME. En canvi, les relacions econòmiques, encara que s'han incrementat, segueixen a nivells molt inferiors als que correspondria a unes organitzacions d'aquesta importància.

Dels països industrialitzats, els membres de la EFTA y EEUU són els principals interlocutors comercials de la Comunitat. El CAME ocupa un lloc discret. Al 1985 les importacions provinents dels països de l'Est pujaren a 38.466 milions de d'Ecus, una mica més que les del Ja-

pó (28.577 milions) i molt llunyanes dels 68.934 milions dels EEUU o els 81.839 de la EFTA.

El mateix any les exportacions de la Comunitat als països de l'Est ascendeixen a 31.795 milions d'Ecus. En aquest flux comercial la CEE importa majoritàriament productes energètics (gas natural i petroli), mentre que exporta aliments i tecnologia. Els principals beneficiaris d'aquests intercanvis són la RFA i Itàlia, que absorbeixen el 40% i el 17% respectivament. La balança comercial de la Comunitat és deficitària amb l'Est. El 1987 el dèficit va ascendir a 676.000 milions de pessetes, a causa principalment de les importacions de petroli.

Per la CEE, el CAME representa un mercat en potència degut al seu nivell demogràfic, de desenvolupament i de renda, inferior al d'Occident però molt superior al del Tercer Món. En canvi, les possibilitats d'exportació, no són per ara, massa falagueres, degut al seu reduït creixement econòmic i al seu cada vegada major endeutament, que ascendeix actualment per tot el conjunt dels països de l'Est a 130.000 milions de dòlars. Davant aquesta tan preocupant si-

tuació, els països del CAME tendeixen en les seves relacions econòmiques amb la CEE per l'establiment de joint-ventures. L'avantatge més gran d'aquest tipus de cooperació està en la reduïda despesa de divises que representa per les nacions comunistes, tan necessitades d'elles pel pagament de les seves importacions i el seu endeutament. Els canvis tan vertiginosos que s'estan produint en aquests països deixen entreveure unes relacions més intenses en el futur, però a curt termini la Comunitat haurà d'actuar aportant recursos financers, si vol evitar, que la situació econòmica s'agreuï encara més.

Un futur incert

Però les reformes de l'Est han portat també incertesa a les relacions amb la Comunitat. Després d'haver trigat anys per lograr un acord CEE-CAME, ara es planteja la possibilitat de la desaparició d'aquesta última organització.

A la cimera del CAME a Sofia (9-1-90), la intencionalitat de la qual era donar una empenta definitiva a la supressió de fronteres i a la integració econòmica, es manifestaren forces centrífugues que van estar a punt de fer de-

saparèixer l'organització. Els canvis polítics que es viuen a l'Est europeu porten aparellats uns canvis econòmics. L'economia del mercat és considerada com un objectiu a aconseguir. Això ha fet que països com Txecoslovàquia, Polònia i Hongria intentessin en la passada reunió del CAME un allunyament d'aquest organisme. Per altra banda la RDA i Romania no mostren gran interès per la seva continuïtat, les raons es tenen que buscar en la intensa vinculació del primer amb la RFA i en el caos polític que viu en l'actualitat el segon. Les úniques nacions europees que es decantaven per la continuïtat eren Bulgària, que com a nació anfitriona buscava una solució de consens, i la URSS, que plantejava la transformació del CAME en un mercat unificat en el que s'apliquessin els preus del mercat mundial. Davant el caire que prenen les discussions, els països no europeus veien no sense por que els seus privilegis comercials es podien esfumar en un breu termini.

De moment l'únic que manté unides a les nacions membres del CAME és la seva deteriorada situació econòmica. ■

ESTRASBURG, UNA CIMERA CONDICIONADA PER L'EST

La reunió de caps d'Estat i de govern celebrada a Estrasburg els passats dies 8 y 9 de desembre fou una cimera marcada pels aconteixements de l'Est. Amb anterioritat s'havia celebrat a París el 18 de novembre una cimera informal per analitzar i prendre una postura davant els ràpids canvis que s'estaven produint als països socialistes.

La trobada d'Estrasburg finalitzà amb acords sobre tots els temes que s'havien fixat, encara que aquests acords no sempre foren presos per unanimitat. Entre les conclusions principals està la celebració a la fi de 1990 d'una conferència intergovernamental sobre la unió econòmica i monetària. A aquest acord s'arribà, però, amb la presa de posició contrària de la Gran Bretanya. Aquesta és la segona vegada, l'anterior va ésser a Hannover el desembre de 1988, en que els dotze manifestaven el seu recolzament a la unió econòmica.

Amb aquesta conferència, que inaugurà la presidència italiana però que de fet no començarà les seves deliberacions fins passades les eleccions de desembre del 90, es pretén aprofundir en la segona i tercera fase de la unió econòmica i monetària. El projecte és que la dita unió comenci a funcionar el 1993, al mateix temps que el Mercat Únic, però sembla difícil que això pugui ser així.

L'altre gran acord de la cimera fou la signatura, també amb l'oposició de la

Gran Bretanya, d'una no vinculant Carta Comunitària de Drets Socials Fonamentals dels Treballadors. La presidència francesa havia anat buidant de contingut el projecte amb l'intenció d'arribar a un consens que finalment no arribà. L'acord pot clarificar-se com menys ambiciós que el frustrat a la cimera de Madrid. Per un costat com manifestà Mitterand: "No es tracta d'un programa estrictament comunitari, sinó d'acords nacionals"; i per l'altre, l'acord no és vinculant i únicament serà un "marc de referència per atendre millor en el futur la dimensió social en l'evolució de la Comunitat". La negativa britànica es basava en que la carta social faria augmentar les despeses socials i dificultaria la creació de llocs de treball.

La incertesa de l'Est.

Referent als aconteixements de l'Est europeu i com a pas previ per previndre qualsevol posicionament, els dotze declararen el seu acord unànim per procurar que la Comunitat Europea acceleri el ritme de la seva integració.

La cimera expressà el seu recolzament al dret dels alemanys a la seva reunificació, però matisant que aquesta reunificació no devia suposar en cap cas un fre a la integració comunitària, sinó al contrari enriquir-la. Helmut Kohl

deixà clar el seu acatament de l'Acta Final d'Helsinki, reconeixent la frontera oriental de la RDA amb Polònia (línia Oder-Neisse) i que la reunificació alemanya no minvaria la seva obstinació en la construcció europea. Els països comunitaris disposaren també la creació d'un Banc per a la Reestructuració i el Desenvolupament d'Europa Central i Oriental, en el que la majoria del capital serà comunitari, però que restarà obert també a la participació d'altres països.

L'expectació despertada a la Comunitat pels canvis produïts als països socialistes europeus fa témer a alguns estats membres que es desplaci l'interès comunitari cap a Centroeuropa. Les nacions mediterrànies temen veure's convertides en perifèriques i les nacions del Tercer Món Tradicionalment vinculades a la Comunitat, temen també que les ajudes que reben siguin reduïdes pel fluxe financer cap a l'Est.

Espanya recolzà les propostes de la Comunitat sobre l'Est europeu sempre i quan no incideixin negativament sobre obligacions concretes anteriorment. Amb aquest posicionament Felipe González estava defensant els interessos estratègics de la política exterior espanyola, que són: el Mediterrani (Magreb principalment) i Llatinoamèrica. ■

pó (28.577 milions) i molt llunyanes dels 68.934 milions dels EEUU o els 81.839 de la EFTA.

El mateix any les exportacions de la Comunitat als països de l'Est ascendeixen a 31.795 milions d'Ecus. En aquest flux comercial la CEE importa majoritàriament productes energètics (gas natural i petroli), mentre que exporta aliments i tecnologia. Els principals beneficiaris d'aquests intercanvis són la RFA i Itàlia, que absorbeixen el 40% i el 17% respectivament. La balança comercial de la Comunitat és deficitària amb l'Est. El 1987 el dèficit va ascendir a 676.000 milions de pessetes, a causa principalment de les importacions de petroli.

Per la CEE, el CAME representa un mercat en potència degut al seu nivell demogràfic, de desenvolupament i de renda, inferior al d'Occident però molt superior al del Tercer Món. En canvi, les possibilitats d'exportació, no són per ara, massa falagueres, degut al seu reduït creixement econòmic i al seu cada vegada major endeutament, que ascendeix actualment per tot el conjunt dels països de l'Est a 130.000 milions de dòlars. Davant aquesta tan preocupant si-

tuació, els països del CAME tendeixen en les seves relacions econòmiques amb la CEE per l'establiment de joint-ventures. L'avantatge més gran d'aquest tipus de cooperació està en la reduïda despesa de divises que representa per les nacions comunistes, tan necessitades d'elles pel pagament de les seves importacions i el seu endeutament. Els canvis tan vertiginosos que s'estan produint en aquests països deixen entreveure unes relacions més intenses en el futur, però a curt termini la Comunitat haurà d'actuar aportant recursos financers, si vol evitar, que la situació econòmica s'agreuï encara més.

Un futur incert

Però les reformes de l'Est han portat també incertesa a les relacions amb la Comunitat. Després d'haver trigat anys per lograr un acord CEE-CAME, ara es planteja la possibilitat de la desaparició d'aquesta última organització.

A la cimera del CAME a Sofia (9-1-90), la intencionalitat de la qual era donar una empenta definitiva a la supressió de fronteres i a la integració econòmica, es manifestaren forces centrífugues que van estar a punt de fer de-

saparèixer l'organització. Els canvis polítics que es viuen a l'Est europeu porten aparellats uns canvis econòmics. L'economia del mercat és considerada com un objectiu a aconseguir. Això ha fet que països com Txecoslovàquia, Polònia i Hongria intentessin en la passada reunió del CAME un allunyament d'aquest organisme. Per altra banda la RDA i Romania no mostren gran interès per la seva continuïtat, les raons es tenen que buscar en la intensa vinculació del primer amb la RFA i en el caos polític que viu en l'actualitat el segon. Les úniques nacions europees que es decantaven per la continuïtat eren Bulgària, que com a nació anfitriona buscava una solució de consens, i la URSS, que plantejava la transformació del CAME en un mercat unificat en el que s'apliquessin els preus del mercat mundial. Davant el caire que prenen les discussions, els països no europeus veien no sense por que els seus privilegis comercials es podien esfumar en un breu termini.

De moment l'únic que manté unides a les nacions membres del CAME és la seva deteriorada situació econòmica. ■

ESTRASBURG, UNA CIMERA CONDICIONADA PER L'EST

La reunió de caps d'Estat i de govern celebrada a Estrasburg els passats dies 8 y 9 de desembre fou una cimera marcada pels aconteixements de l'Est. Amb anterioritat s'havia celebrat a París el 18 de novembre una cimera informal per analitzar i prendre una postura davant els ràpids canvis que s'estaven produint als països socialistes.

La trobada d'Estrasburg finalitzà amb acords sobre tots els temes que s'havien fixat, encara que aquests acords no sempre foren presos per unanimitat. Entre les conclusions principals està la celebració a la fi de 1990 d'una conferència intergovernamental sobre la unió econòmica i monetària. A aquest acord s'arribà, però, amb la presa de posició contrària de la Gran Bretanya. Aquesta és la segona vegada, l'anterior va ésser a Hannover el desembre de 1988, en que els dotze manifestaven el seu recolzament a la unió econòmica.

Amb aquesta conferència, que inaugurà la presidència italiana però que de fet no començarà les seves deliberacions fins passades les eleccions de desembre del 90, es pretén aprofundir en la segona i tercera fase de la unió econòmica i monetària. El projecte és que la dita unió comenci a funcionar el 1993, al mateix temps que el Mercat Únic, però sembla difícil que això pugui ser així.

L'altre gran acord de la cimera fou la signatura, també amb l'oposició de la

Gran Bretanya, d'una no vinculant Carta Comunitària de Drets Socials Fonamentals dels Treballadors. La presidència francesa havia anat buidant de contingut el projecte amb l'intenció d'arribar a un consens que finalment no arribà. L'acord pot clarificar-se com menys ambiciós que el frustrat a la cimera de Madrid. Per un costat com manifestà Mitterand: "No es tracta d'un programa estrictament comunitari, sinó d'acords nacionals"; i per l'altre, l'acord no és vinculant i únicament serà un "marc de referència per atendre millor en el futur la dimensió social en l'evolució de la Comunitat". La negativa britànica es basava en que la carta social faria augmentar les despeses socials i dificultaria la creació de llocs de treball.

La incertesa de l'Est.

Referent als aconteixements de l'Est europeu i com a pas previ per previndre qualsevol posicionament, els dotze declararen el seu acord unànim per procurar que la Comunitat Europea acceleri el ritme de la seva integració.

La cimera expressà el seu recolzament al dret dels alemanys a la seva reunificació, però matisant que aquesta reunificació no devia suposar en cap cas un fre a la integració comunitària, sinó al contrari enriquir-la. Helmut Kohl

deixà clar el seu acatament de l'Acta Final d'Helsinki, reconeixent la frontera oriental de la RDA amb Polònia (línia Oder-Neisse) i que la reunificació alemanya no minvaria la seva obstinació en la construcció europea. Els països comunitaris disposaren també la creació d'un Banc per a la Reestructuració i el Desenvolupament d'Europa Central i Oriental, en el que la majoria del capital serà comunitari, però que restarà obert també a la participació d'altres països.

L'expectació despertada a la Comunitat pels canvis produïts als països socialistes europeus fa témer a alguns estats membres que es desplaci l'interès comunitari cap a Centroeuropa. Les nacions mediterrànies temen veure's convertides en perifèriques i les nacions del Tercer Món Tradicionalment vinculades a la Comunitat, temen també que les ajudes que reben siguin reduïdes pel fluxe financer cap a l'Est.

Espanya recolzà les propostes de la Comunitat sobre l'Est europeu sempre i quan no incideixin negativament sobre obligacions concretes anteriorment. Amb aquest posicionament Felipe González estava defensant els interessos estratègics de la política exterior espanyola, que són: el Mediterrani (Magreb principalment) i Llatinoamèrica. ■

Xile

ADÉU A LA DICTADURA

Després de 20 anys se celebraren a Xile les primeres eleccions democràtiques. Foren necessaris 16 anys de ferrenya dictadura militar per a que es conques al poble a les urnes.

La coalició liderada per Aylwin, que inclou des de la democràcia cristiana fins l'esquerra moderada, obtingué un 55,2% dels sufragis, que li reportarà una majoria còmoda de 71 diputats en una Cambra de 120.

La dreta oficialista no logrà ni la majoria ni pogué frenar l'ascens d'Aylwin, però queda com una forta oposició. Büchi obtingué un 29,3% dels vots i Errázuriz un 14,4%. Sumades donen un 43,7. Aquests resultats s'aparten dels ja tradicionals "tres terços" (un terç per a la esquerra, un altre per al centre i l'últim per a la dreta) d'anteriors eleccions, i coincideixen amb els obtinguts en el plebiscit passat, en el qual Pinochet logrà un 43% de vots.

Però la majoria absoluta que Aylwin té a la Cambra de Diputats no es repeteix al Senat. Encara que compta amb 22 senadors enfront dels 16 de "Renovación Nacional" (conservadors tradicionals) i "Unión Demócrata Independiente" (pinochetistas), Aylwin es troba en que els 9 senadors de lliure designació per part de Pinochet inclinen la balança cap a la dreta.

Quan aquest any, pel març, s'obrin de nou les Cambres el nou president s'enfrontarà davant unes difícils tasques. Per un costat té de mantenir unida la coalició de centre-esquerra, superant les tibantors que dels extrems d'espectre polític que abarca es van a produir. Per l'altre costat té d'intentar dividir a la dreta, que amb el seu 43% de vots no li donarà cap facilitat per dirigir les tasques de govern. Així mateix tindrà que donar una resposta a les demandes socials durant tant de temps postergades. En aquest terreny, els radicals d'esquerra i els empresaris no li donaran facilitats, uns per les seves reivindicacions i els altres per no volguer perdre els seus privilegis. Per últim, resta el problema de l'exèrcit. Aylwin manifestà que la reconciliació passa per la veritat, la justícia i la clemència, negà la possibilitat de venjances i persecucions, però aclarí que no tolerarà la impunitat. Per la seva part, Pinochet, davant la proposta de renúncia al comandament de l'exèrcit, va argumentar que ningú millor que ell per defensar al President, "porque mi gente está nerviosa y yo puedo calmarla".

Uruguai

LES ELECCIONS DELS «BLANCOS»

El triomf del «Partido Nacional» (Blanco) trencà una tradició més que centenària del «Partido Colorado» en el poder. Des de la independència del país els «Blancos» només han accedit, anteriorment, en dues ocasions (1858 i 1962) a la presidència de la República.

El passat 26 de novembre 2.300.000 uruguaians foren convocats a les urnes. S'enfrontaren a una tupida consulta electoral. Devien elegir al president, vicepresident, senadors, diputats, batlles i recolzar o no una reforma constitucional. El sistema electoral uruguaià dona el triomf al candidat més votat dintre del lema electoral que obté més vots.

Això fa possible que sigui elegit president un candidat que hagi obtingut menys vots que un altre, però el seu lema, sumats els resultats dels seus companys, hagi obtingut més sufragis que el contrari. Tant el lema «blanco» com el «colorado», principals partits del país concorrien cada un d'ells amb tres candidats. Davant la sorpresa de tothom, els «blancos» obtingueren un 38% de vots, 100.000 més que els «colorados» que es quedaren amb un 31% de l'electorat. Luis Alberto Lacalle fou el candidat «blanco» més votat i per tant elegit president de la República.

El fracàs «colorado» és atribuït al poc recolzament donat pel que era aleshores president Sanguinetti i a l'actitud poc hàbil del seu principal candidat Jorge Batlle. Aquest manifestà al llarg de la campanya que no hi havia fons suficients per a finançar la reforma constitucional que comptava incrementar les jubilacions al mateix ritme que els sous. Batlle no valorà en la seva justa mida a l'electorat, un 40% del qual té més de 50 anys i veu amb justa por l'arribada del retir.

A aquestes eleccions s'hi presentaven també una àmplia gamma de partits. D'entre ells destacava el «Frente Amplio», agrupació que recull des dels socialdemòcrates fins extremistes d'esquerra, que liderat per Liber Seregni obtingué un 21% dels vots i assegurarà el seu espai polític. També destacava el «Nuevo Espacio», facció escindida del «Frente Amplio», el candidat del qual Hugo Batalla va aconseguir reunir un 8% de vots, tot i les previsions negatives que s'havien fet.

Grècia

SEGONES ELECCIONS EN 6 MESOS

Per segona vegada a Grècia, les urnes no han donat un resultat clar que permeti governar el país. La indefinició dels resultats de juny s'ha tornat a repetir en les eleccions del 5 de novembre. Cap partit ha lograt els 151 escons que marquen la frontera de la majoria absoluta.

La perpetuació d'aquesta indefinició és deguda en gran part a la llei electoral vigent. Elaborada durant el govern de Papandreu, es presenta com una de les qüestions a reformar durant la present legislatura.

Constantí Mitsotakis, del conservador «Nueva Democracia», ha acariciat per segona vegada la possibilitat d'obtenir la majoria absoluta. Tres escons li han mancat en aquesta ocasió a Mitsotakis. Els seus 148 diputats representen una millora de tres enfront els resultats de juny. Un altre partit que ha millorat posicions (128 escons), és el «Partido Socialista Panhelénico» (PASOK). L'encausament de Papandreu per l'assumptu Koskotas —desviació de 30.000 milions de pessetes de fons públics— no li ha significat cap desgastament, sinó tot al contrari. L'increment de tres escons del PASOK es pot interpretar com una absolució de Papandreu per part de l'electorat grec. En canvi, la «Coalición de Fuerzas de Izquierda y de Progreso», dominada pels comunistes, va perdre vots passant de 28 a 21 escons i, àdhuc que és una formació indispensable per a formar govern, ha quedat en tredit la seva credibilitat. Aquest descens electoral s'atribueix al pacte mantingut des de juny amb «Nueva Democracia». El seu electoral no ha entès mai aquest pacte contra natura que posava en el mateix govern a comunistes i conservadors.

Les negociacions post-electorals foren difícils i no aportaren cap resultat. Els comunistes, partit clau entre els dos majoritaris, es veieren impeditos de continuar la seva coalició amb els conservadors després del vot de càstig sofert. La seva relació amb els socialistes es veia també dificultada davant la incongruència que suposava aliar-se amb qui —Papandreu— s'ha demanat el seu processament.

Finalment s'arribà a un acord a tres bandes: conservadors, socialistes i comunistes, per recolzar un govern d'independents presidit per Xenofón Zolotas.

Índia

LA FI D'UNA DINASTIA

Les últimes eleccions a la Índia han posat fi a la continuïtat en el poder de la saga Nerhu. El carisma que enfilà el Rajiv Gandhi al comandament del govern a la mort de la seva mare s'ha anat desfent en els escàndols i enfrontaments religiosos.

La campanya electoral va estar emmarcada per la creixent tibantor entre les comunitats hindú i musulmana. La Índia és, amb els seus 90 milions de musulmans, el segon país de món on més seguidors troba aquesta religió. Des de la seva independència les relacions entre hindús i musulmans han estat tibants i una certa radicalització hindú s'ha fet notar. El laïcisme propiciat pel Partit del Congrés (I), liderat pel Gandhi, fou durament criticat pel partit fundamentalista hindú Bharatiya Janata (BJP). Aquest partit es pot considerar el guanyador moral de les eleccions, ja que passa de tenir 2 escons a 75 en el nou parlament.

El resultat de les eleccions que es realitzaren durant els dies 22, 24 i 26 de novembre, fou clarament negatiu pel Partit del Congrés (I). Aquest passà de 415 escons en un parlament de 525 a tenir-ne actualment 205. És el pitjor daltabaix electoral que ha sofert aquest partit.

Per altra part, la coalició de partits agrupats en el denominat Front Nacional puja menys del que s'esperava i es queda en el segon lloc sense aconseguir tampoc la majoria absoluta. El Front Nacional necessita per a governar el recolzament, tant dels partits esquerrans com del fundamentalista BJP. Però els fundamentalistes expressaren ben clarament la seva postura de no participar en una coalició que inclogui als comunistes.

U.P. Sing, líder del Janata Dal, principal partit del Front Nacional i pare de la política econòmica seguida amb èxit per Gandhi, s'enfronta al difícil problema de fer que el recolzin durant la legislatura dos partits que són antagònics a ultrança.

Aquest revés electoral ha fet, no sols que Gandhi deixi el govern i passi a l'oposició, sinó que també ha posat en dubte el seu liderat en el Partit del Congrés (I).

Namíbia

ESTRENA D'ELECCIONS

El poble de Namíbia ha estat convocat per primera vegada a les urnes. Les passades eleccions, que s'estengueren del 7 al 11 de novembre, són el pas previ a la Independència. La fi de la tutela sudafricana, que dura des de l'acabament de la I Guerra Mundial serà a l'abril.

A aquestes eleccions s'hi presentaren diversos partits però solament dos tenies opció a lograr una notable representació parlamentària.

Després d'abandonar la lluita armada l'Organització Popular de l'Àfrica del Sudoest, més coneguda per SWAPO, sortia com clara favorita. La segona força en importància era l'Aliança Democràtica de Turuhalle (DTA), l'objectiu principal de la qual era evitar la majoria absoluta de la (SWAPO).

La DTA era acusada per la SWAPO de representar els interessos sudafricans a Namíbia. Aquesta força contraargumentava que era l'única organització que defensava els principis democràtics per mitjans pacífics i, al mateix temps, recordava a la SWAPO el seu passat violent.

Els resultats no coincidiren amb les expectatives previstes. La SWAPO es proclamà la primera força política amb un 54% dels sufragis, però no arribà a aconseguir la majoria absoluta del Parlament (prevista amb 72 escons). La DTA, en canvi, si aconseguí el seu propòsit de restar-li la majoria a la SWAPO, tot i que la capital és un feu tradicional d'aquesta última força política. Sols en un altre feu, Ovambo, la SWAPO logrà imposar-se notablement i assegurar-se en l'últim moment el triomf de les eleccions.

Però el procés electoral no fou senzill. Per un costat estava la violència, que es cobrà 50 víctimes. I per l'altre, hi havia tota l'elaboració del cens i supervisió de les eleccions. La UNTAG, forces civils i militars de la ONU, fou l'encarregada de portar a terme aquesta tasca.

Entre les funcions que tindrà que acometre el Parlament sorgit d'aquests comicis està la redacció d'una constitució. Per la seva part el govern tindrà que fer front al problema del comerç exterior, que depèn, majoritàriament de la producció de diamants i urani, la comercialització dels quals restarà subjecta als interessos de Sudàfrica, que controla les vies d'exportació.

Jordània

ELECCIONS ABANS DE LA REFORMA

Després de 22 anys els jordans foren convocats el passat 8 de novembre a les urnes. La crisi que es desfermà la primavera passada a rel dels moviments populars fou la que inicià el procés que culminà a les eleccions passades.

El mes d'abril el poble jordà expressà amb manifestacions bullangueres el seu descontent per la corrupció existent al país, i pel descens del seu poder adquisitiu. La pressió ciutadana fou tal que el rei Hussein es veié obligat a prometre la celebració d'eleccions. Aquesta és la primera etapa d'un gran procés de reorganització del país.

Però aquestes foren unes eleccions sense partits, els quals estan prohibits a Jordània des del 1957. No obstant s'ha deixat entreveure des del Govern, la possibilitat d'una prompta legalització. Per tant, els candidats independents que es presentaven per l'obtenció d'un escó de diputat no pertanyien, almenys teòricament, a cap partit.

La sorpresa a l'hora del recompte vingué donada per l'elevat nombre de vots obtinguts pels candidats islàmics. Els agrupats en el «Bloque del Movimiento Islámico», recolzats pels «Hermanos Musulmanes», aconseguiren col·locar a la nova cambra 20 dels seus 26 representants. Per l'altre costat, 12 candidats que es presentaven amb programes islàmics moderats també aconseguiren el seu escó. Ens trobem, doncs, en que més d'un terç de la cambra (32 diputats) està controlat per sectors confessionals. La defensa de la guerra santa contra l'enemic exterior, Israel, i la implantació de la Sharia (lleï islàmica), són les bases polítiques que propiciaren el triomf dels integristes.

Davant de l'èxit dels defensors de la religió està el fracàs dels que recolzen al govern. Únicament 17 dels que es poden considerar com a fidels al règim aconseguiren l'acta de diputat.

Aquest èxit dels integristes, que aconseguiren un nombre molt elevat de vots en les zones més pobres, s'atribueix a dues raons: d'un costat, els radicals foren els únics que s'organitzaren com a força política; per l'altre l'elevada abstenció (un 47% de l'electorat) els afavorí a concentrar-se aquesta en les zones urbanes benestants, tradicionalment vinculades a opcions polítiques no confessionals.

PERFIL:

NORODOM SIHANUK

Nascut fa seixanta-vuit anys a Phnom penh és el controvertit personatge polític que es pot ben dir ha tocat totes les teclades en el fer i desfer de la història del seu país, des dels dinou anys ha estat al bell punt mig de les múltiples vicissituds que s'han vingut succeint a Cambotja, ha interpretat tots els papers no sols en la forma sinó també amb el fons. L'etapa històrica que li ha tocat viure és i ha sigut una de les més intenses del sud-est asiàtic. Sols anomenant el procés de descolonització, en el qual hi ha sigut protagonista, procés que constitueix un fenomen totalment nou i a la vegada transcendental en l'esdevenir de la Història, que com a tal comporta la liquidació dels imperis colonials i el naixement i constitució de nous països independents i per tant en conseqüència el restabliment de la independència perduda en el cas de Cambotja com a protectorat francès des de l'any 1863 ni hauria prou per parlar-ne.

En la seva dilatada vida política que

s'inicià l'any 1941 amb la seva pujada al tron, dóna inici a una política nacionalista de caire moderat que porta a terme la promulgació d'una constitució que institueix un tipus de monarquia parlamentària l'any 1947, de l'ocupació japonesa i l'alliberament es passa a participar com a estat associat dins de la Unió Francesa; obté la independència i tot seguit abdica en el seu pare i entra en una nova fase de pràctica política com a primer ministre desenvolupant un tipus de socialisme de característiques molt particulars basat en les formes de vida i hàbits religiosos. Més tard renunciarà a la corona que li pertoca a la mort del seu pare i es transformarà en cap de l'estat abolint la monarquia. La pràctica d'una política neutralista el posarà en línia del gran moviment que es desenvolupa pels anys seixanta, donada la situació del moment s'allunyarà i fins i tot trencarà amb els estats veïns immersos en dictadures de tipus militars sota la influència directa dels Estats

Units. Serà el 1963 quan també trencarà relacions diplomàtiques amb la gran potència. Després d'uns anys de pràctica política independent en el context on es mou és derrocat per un moviment dretà dirigit pels militars que dóna un gir a la política d'esquerres que fins el moment s'havia fet. S'obre una nova etapa, l'exili, i esclata la guerra civil que en acabar el 1975 el portarà altra vegada al comandament de l'estat dins del règim comunista dels Khmers Roigs, del qual se n'apartarà un any després, per més endavant presidir un govern de coalició a l'exili dels grups de resistència a la presència del Viet-Nam a Cambotja.

El fi de la presència vietnamita i la obstinada activitat guerrillera dels Khmers Roigs té enfrontats al govern de Cambotja i al sempitern professional de la política Norodom Sihanuk. ■

Enric Crusat i de Abaria

Panamá

ARTICULO I

ABROGACION DE LOS TRATADOS ANTERIORES Y ESTABLECIMIENTO DE UNA NUEVA RELACIÓN

(...)

2. De conformidad con las estipulaciones de este tratado y acuerdos conexos, la República de Panamá, en su condición de soberano territorial, otorga a los Estados Unidos de América, por la duración de este tratado, los derechos necesarios para regular el tránsito de barcos a través del Canal de Panamá y para manejar, operar, mantener, mejorar, proteger y defender el Canal. La República de Panamá garantiza a los Estados Unidos de América el uso pacífico de las áreas de tierras y aguas cuyos derechos de uso le han sido otorgados para dichos fines conforme a este tratado y sus acuerdos conexos.

3. La República de Panamá tendrá una participación creciente en la administración, protección y defensa del Canal, según se dispone en este tratado.

(...)

ARTÍCULO II

RATIFICACIÓN ENTRADA EN VIGOR Y DURACIÓN

(...)

1. Este tratado estará sujeto a ratificación de acuerdo con los procedimientos constitucionales de ambas Partes y sus instrumentos de ratificación se canjearán en Panamá al mismo tiempo que los del Tratado Concerniente a la Neutralidad Permanente y al Funcionamiento del Canal de Panamá, firmado en esta fecha. El presente tratado entrará en vigor simultáneamente con el Tratado Concerniente a la Neutralidad Permanente y Funcionamiento del Canal de Panamá, seis meses calendarios después de la fecha del canje de los instrumentos de ratificación.

2. Este tratado terminará al mediodía, hora de Panamá, el 31 de diciembre de 1999.

(...)

ARTICULO III

FUNCIONAMIENTO Y DIRECCIÓN DEL CANAL

1. La República de Panamá, como soberano territorial, confiere a los Estados Unidos de América el derecho a manejar, operar y mantener el Canal de Panamá, sus obras, instalaciones y equipos auxiliares y de proveer lo necesario para el tránsito fluido de naves por el Canal de Panamá. Los Estados Unidos de América aceptan la concesión de tales derechos y se comprometen a ejercerlos conforme al presente tratado y acuerdos conexos.

ARTÍCULO IV

PROTECCIÓN Y DEFENSA

(...)

1. La República de Panamá y los Estados Unidos de América se comprometen a proteger y defender el Canal de Panamá. Cada parte, conforme a sus procedimientos constitucionales, tomará medidas para hacer frente al peligro resultante de un ataque armado u otras acciones que amenacen la seguridad del Canal de Panamá o de los barcos que transiten por él.

(...)

ARTÍCULO XI

DISPOSICIONES PARA EL PERIODO DE TRANSICIÓN

(...)

La República de Panamá reasumirá plena jurisdicción sobre el territorio que constituyó la Zona del Canal, en la fecha de entrada en vigor de este tratado y de conformidad con sus estipulaciones.

8. Durante el período de transición, los Estados Unidos de América podrán seguir encarcelando personas en las áreas e instalaciones puestas a disposición de los Estados Unidos de América por la República de Panamá para su uso de conformidad con este tratado y acuerdos conexos o transferirlos a instituciones penales en los Estados Unidos de América para que cumplan sus sentencias.

(...)

ARTÍCULO XIII

TRANSFERENCIA DE BIENES Y PARTICIPACIÓN ECONÓMICA DE LA REPÚBLICA DE PANAMÁ

(...)

1. Al finalizar la vigencia de este tratado, la República de Panamá asumirá la plena responsabilidad de la administración, funcionamiento y mantenimiento del Canal de Panamá el cual le será transferido en condiciones de funcionamiento, libre de gravámenes y deudas, salvo lo que convinieren las Partes.

2. Los Estados Unidos de América transfieren a la República de Panamá libre de coste, los derechos, títulos e intereses que los Estados Unidos de América pudieren tener respecto de bienes raíces, inclusive las mejoras inamovibles sobre los mismos, como se expresa a continuación:

(...)